

HRVATSKA

PČELA

70
godina

**HRVATSKOG
PČELARSKOG SAVEZA**

BROJ

12

ISSN BROJ
1330-3635

Zagreb, 2024.
Godište 143.

OZNAČAVANJE MATICA

2020. 2021. 2022. 2023. 2024.

ČASOPIS HRVATSKOG SAVEZA

Stručni časopis "Hrvatska pčela" osnovalo je Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku 1881. godine, te je u početku tiskan kao "Slavonska pčela", zatim kao "Hrvatska pčela" i "Pčela". To je jedan od najstarijih pčelarskih časopisa u svijetu.

Blagoslovljen Božić i Sretnu 2025. godinu
želi vam Hrvatski pčelarski savez

70 godina HRVATSKOG PČELARSKOG SAVEZA

HRVATSKA

PČELA

NAKLADNIK:

Hrvatski pčelarski savez
Pavla Hatza 5,
10000 ZAGREB
OIB: 85477657229

E-mail: pcelarski-savez@zg.t-com.hr

Dražen Kocet, predsjednik
Mob. 099/4814-811

Emil Horvatić,
tajnik Saveza
01/4811-325, 099/4819-538
E-mail: tajnik@pcela.hr

Saša Petrić,
voditelj potpora 099/481-95-34
E-mail: potpore@gmail.com
www.pcela.hr

IBAN: HR2524840081100687902

ČLANARINE:

01/4811-325
E-mail: clanarine@pcela.hr

POTVRDE:

01/4819-536
E-mail: potvrde@pcela.hr

IZDAVAČKI SAVJET:

prof. dr. sc. Zlatko Puškadija,
predsjednik
prof. dr. sc. Dragan Bubalo
prof. dr. sc. Ivana Tlak Gajger
Mr. sc. Nenad Strižak
Saša Petrić, mag. ing. agr.
dr. sc. Zlatko Tomljanović
Branko Vidmar

UREDNIČKI ODBOR

izv. prof. dr. sc. Dražen Lušić,
dr. sc. Marin Kovačić,
dr. sc. Maja Dražić,
Igor Petrović, dipl. ing. agr.
Dario Frangen, mag. ing. agr.
Damir Gregurić, ing.

UREDNIK:

Vedran Lesjak, dipl. ing. agr.
01/48-19-536, 099/481-95-39
E. mail: vlesjak@pcela.hr

LEKTURA

Bujica riječi

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Smyeshka

SADRŽAJ

- 362 Jučer, danas, sutra, Dražen Kocet
- 364 Sedamdeset godina, Nenad Strižak
- 365 Sedam desetljeća Hrvatskog pčelarskog saveza, Stipan Kovačić
- 382 Život i djelo akademika Ive Tomašeca, Ivana Tlak Gajger
- 384 Počeci racionalnog (umnog) pčelarenja, Zdenko Franić
- 387 Povijest jednog pčelarstva, Vedran Lesjak
- 389 Istine i zablude o medu, Gordana Hegić
- 392 Medno u Hrvatskom zagorju, Mladen Stubljar
- 394 Recepti s medom

Dražen Kocet
Predsjednik Hrvatskoga pčelarskog saveza

Jučer, danas, sutra

O bilježavanje 70 godina rada Hrvatskoga pčelarskog saveza prilika je prisjetiti se što je bilo jučer, kako radimo danas i što nas čeka sutra, u sve težim vremenima za bavljenje pčelarstvom. Svakako je prilika i da se istakne da izdavanjem Hrvatske pčele, našega stručnog časopisa, tijekom njezine 143 godine duge povijesti osiguravamo kontinuirano praćenje pčelarskih prilika na ovim prostorima.

Danas biti na čelu Hrvatskoga pčelarskog saveza, kao i u njegovim tijelima, svakako je za sve nas u vodstvo iznimno velika čast, no istodobno i izazov i odgovornost da nastavimo gdje su naši uvaženi prethodnici stali, to jest da nastavimo misiju koju je naš prvi predsjednik i pokretač udruživanja uvaženi akademik Ivo Tomašec započeo u ta davna vremena, a svi ostali predsjednici nakon njega nastavili. Od svih dosadašnjih predsjednika s nama su i danas: Milan Preočanin, Zlatko Dominiković, Nikola Kezić, Martin Kranjec, Vladimir Bilek i Željko Vrbos.

U prošlosti je naš savez davne 1954. godine započeo pothvat okupljanja članstva s ciljem što uspješnijeg i organiziranijeg bavljenja pčelarstvom. Većina država u našem okruženju, kao i tadašnjih susjednih republika, to su već bile učinile, stoga je logika nalagala da se i mi ugledamo u susjede koji postižu napredak u svojem radu.

U ovome svečanom broju Hrvatske pčele o tim su vremenima mnogo više i točnije pisali naši članovi i povjesničari Stipan Kovačić, dr. med. i mr. sc. Nenad Strižak, obojica dugogodišnji predsjednici pčelarskih udruga i odlični poznavatelji prilika u radu našeg saveza. Svakako možemo zaključiti da je – unatoč svim izazovima, pobjedama, suprotnim mišljenjima, ali i lošim stvarima u radu – danas u Hrvatski pčelarski savez učlanjeno gotovo 70 posto ukupnog broja pčelara upisanih u Evidenciju pčelara i pčelinjaka Republike Hrvatske. Danas je u naš savez učlanjeno 155 udruga, koje zajedno imaju približno 6400 pčelara, a rasprostranjene su na trima mikroklimatskim zonama (jadranskoj, gorskoj i slavonskoj), koje nam pak uz obilje bioraznolikosti omogućuju proizvodnju velikog broja vrsta medova za zemlju relativno male površine i malog broja stanovnika. Procjenjuje se da hrvatsko pčelarstvo godišnje proizvode, ovisno o vremenskim prilikama, između osam i dvanaest tisuća tona meda, i to kroz paletu od 20-30 vrsta, što je raznolikost kojom se ne može baš svatko pohvaliti, i to ne samo u našem okruženju nego i šire.

Ima nas i zadovoljnih i nezadovoljnih radom i postignućima, politikom koja nas prati te, naravno, smjerom u kojem ide rad Hrvatskoga pčelarskog saveza. No jedini ispravan put podrazumijeva aktivnost u lokalnim pčelarskim udrugama iskazanu kroz članstvo i u udruzi i u Hrvatskome pčelarskom savezu, gdje na demokratski način biramo tijela koja nas vode na svim razinama, koja donose odluke i koja odgovaraju za svoj rad. Rečeno je već mnogo puta da predsjednici dolaze i odlaze, no naša krovna organizacija – Hrvatski pčelarski savez – ostaje. Koristi koje danas imamo od aktivnosti i napora koje je naš savez uložio u proteklom razdoblju da olakša bavljenje ovom djelatnošću neću nabrajati, ali ću spomenuti da ih licemjerno koristi i onih 30 posto pčelara koji nisu članovi HPS-a, ali su članovi nekih pčelarskih udruga koje su njegove članice. U većini pčelarskih saveza u okruženju taj je postotak i daleko gori. Učinimo svi zajedno dodatan napor da uključimo u rad našeg saveza što više pčelara te da tako brojniji još više utječemo na one koji odlučuju ne samo o našoj nego i o svojoj sudbini, gledajući s aspekta proizvodnje zdrave hrane, koja će u budućnosti biti sve teža za proizvodnju i sve manje dostupna.

U tom ću se kontekstu osvrnuti i na budućnost koja je pred nama, a koja je neizvjesnija nego ikad prije sagledamo li probleme kao što su klimatske promjene, trovanja pčela, dolazak novih nametnika i bolesti, gubitak pašnih potencijala, sužavanje pašnog područja zbog gradnje turističkih i ostalih sadržaja te, dakako, nepodnošljiva količina smeća koje se zove medom a koja je preplavila tržište Europske unije.

No kada govorimo o koristima koje od rada HPS-a ima članstvo, ne mogu se ne osvrnuti i na koristi koje od naših voljenih pčela ima ukupna svjetska poljoprivreda i proizvodnja hrane, o kojoj svi ovisimo upravo kroz pčelinji rad koji je najkorisniji, a to je njezina oprašivačka uloga. Upravo u tom smjeru vodimo razgovore s onima koji mogu pomoći i odlučiti da taj dio naše budućnosti sačuvamo na zadovoljavajućim razinama, i to kroz potporu po pčelinjoj zajednici kao naknadi za opću korisnost pčela u očuvanju bioraznolikosti našeg planeta.

Nećemo nabrajati, ali ćemo od srca zahvaliti svima koji to razumiju i pomažu nam koliko to njihove mogućnosti dopuštaju, a pritom ponajprije mislim na sve potpore i podrške za koje smo se kao krovna organizacija hrvatskog pčelarstva dosad izborili.

Hrvatski je pčelarski savez i dosad vodio, a i u budućnosti će nastaviti voditi računa o svojim članovima da bi bili što uspješniji u postizanju svojih ciljeva te da se svi zajedno odupremo sve jačim pritiscima na našu pčelarsku djelatnost koji dolaze sa svih strana. Za tu borbu prije svega trebamo slogu, dodatne sadržaje i jasnu

strategiju koja će odgovoriti na izazove koji nas čekaju. **Z**elim vam svima čestitati 70. obljetnicu Hrvatskoga pčelarskog saveza i zahvaliti što ste odlučili biti dio naše krovne organizacije. Našem savezu želim još mnogo obljetnica, a vama kolege pčelari i vašim obiteljima želim mnogo sreće i zdravlja u vašim životima.

Vedran Lesjak
urednik

Riječ urednika – U ovom broju!

Drage čitateljice i čitatelji, pred vama je 12. broj našeg časopisa, koji ove godine ima posebno značenje. Naime prosinac nam donosi obilježavanje velikog jubileja – 70 godina postojanja i djelovanja Hrvatskoga pčelarskog saveza. Ova obljetnica nije samo prilika za slavlje nego i za osvrt na dugu povijest našeg saveza, na njegov utjecaj na hrvatsko pčelarstvo te na buduće izazove i prilike.

Kao što i priliči ovako važnoj obljetnici, ovaj smo broj posvetili povijesti Hrvatskoga pčelarskog saveza, njegovim osnivačima, entuzijastima koji su ga gradili, ali i svim pčelarima koji su tijekom godina prepoznali važnost zajedništva i aktivno sudjelovali u njegovu razvoju. Naš predsjednik Dražen Kocet podijelio je svoje viđenje dosadašnjega djelovanja Hrvatskoga pčelarskog saveza, istaknuo ključne trenutke u njegovoj povijesti te najavio smjer kojim bi trebao ići u budućnosti.

Jedan od najvažnijih priloga u ovom broju dolazi iz pera Nenada Strižaka, koji je član HPS-a već 55 godina i koji je u svojoj kolumni odao počast generacijama pčelara i liderima Hrvatskoga pčelarskog saveza. Njegova nas priča podsjeća kako je HPS bio i ostao čvrsta poveznica među pčelarima diljem Hrvatske.

Posebno ističemo prilog Stipana Kovačića iz Darde, koji je člana HPS-a od 1968. godine. On je s čitateljima podijelio svoja bogata iskustva i ključne trenutke iz povijesti Hrvatskoga pčelarskog saveza dajući dublji uvid u njegov razvoj, od izazovnih početaka do uspjeha koji su obilježili desetljeća rada. Kroz njegove riječi oživljavaju priče o unutarnjim previranjima,

problemima s kojima su se susretali vodeći pčelari, ali i o neumornom entuzijazmu koji je omogućio napredak cjelokupnoga hrvatskog pčelarstva.

Također donosimo i intervju s Vinkom Bušićem, jednim od najdugovječnijih članova našeg saveza i pravim doajenom dalmatinskog pčelarstva. Bušić, koji je naš član od daleke 1966. godine, podijelio je s nama svoja sjećanja i razmišljanja o važnosti zajedništva. Njegova je priča inspiracija za sve nas i podsjetnik na to koliko pojedinci mogu doprinijeti jačanju zajednice.

Osim povijesnog pregleda, ovaj broj sadržava i osvrt Zdenka Franića na ulogu Hrvatske pčele, koja je već desetljećima službeno glasilo Hrvatskoga pčelarskog saveza. Franić nas podsjeća na važnost stručnih publikacija u obrazovanju i informiranju pčelara, ali i na njihovu ulogu u širenju znanja među širom javnošću.

Također pišemo i o popularnim temama o medu. Prečesto se u raznim medijima pojavljuju netočne ili nepotpune informacije o ovoj dragocjenoj namirnici. U ovom broju donosimo pregled istina i zabluda o medu, preuzet iz priručnika Pčelarstvo, apiterapija, apiturizam autorice dr. sc. Gordane Hegić.

Za kraj želim od srca čestitati Hrvatskome pčelarskom savezu na ovome velikom i važnom jubileju. Svim članovima upućujem iskrene želje za još mnogo godina uspješnog rada, predanosti pčelarstvu i zaštiti pčela. Jer, kao što često čujemo, bez pčela nema čovjeka, no isto vrijedi i obrnuto – bez pčelara nema ni pčela.

**Sretan 70. rođendan,
Hrvatski pčelarski saveze!**

mr. sc. Nenad Strižak, pčelar
55 godina aktivnog članstva u HPS-u

Sedamdeset godina

Otkrića i izumi koji su se pojavili u 19. stoljeću unaprijedili su pčelarstvo, a relativno su brzo prihvaćeni i u našim krajevima, osobito među učiteljima, svećenicima i željezničarima, što je utjecalo na postupno napuštanje tradicijskog i prihvaćanje suvremenog pčelarenja. Novi način pčelarenja podrazumijevao je udruživanje pčelara u pčelarska društva, trajnu edukaciju i plasman pčelinjih proizvoda, stoga su osnovana brojna pčelarska društva i pčelarske zadruge, primjerice na Šolti, u Varaždinu, Osijeku, Zagrebu... Ubrzo se javila potreba za osnivanjem saveza pčelarskih društava koji bi djelovao na državnoj razini, stoga je, nakon nekoliko prethodnih kratkotrajnih pokušaja, 1954. godine osnovan naš savez. Razumljivo je da je već u trenutku osnivanja u njegov temelj ugrađeno sve ono što su stvorili prethodnici.

Što je Hrvatski pčelarski savez učinio tijekom proteklih sedamdeset godina? Odgovor bi mogao biti opsežan, na mnogo stranica, i tražio bi mjesece rada na prikupljanju podataka i navođenju njihova izvora, no može biti i vrlo kratak, ponetko će reći subjektivan, iako nije jer je sve zabilježeno u njegovim glasilima, a glasi: sve što postoji u hrvatskom pčelarstvu i svaka asocijacija koja djeluje u pčelarstvu ili je profesionalno zadužena za pčelarstvo potekli su iz Hrvatskoga pčelarskog saveza!

Počelo je s mnogo entuzijazma, odricanja i volonterskog rada, tek s pokojim honorarom. Godinama u podstanarstvu, dok dobrovoljnim novčanim prilozima članova nije kupljen poslovni prostor u središtu Zagreba, u kojem danas rade četiri stalno zaposlene osobe. Naš je savez vrlo brzo po svojem osnivanju, doduše posredno preko krovne pčelarske asocijacije bivše države, postao član svjetske krovne pčelarske asocijacije Apimondije te je usvojio njezin rad u odborima i sekcijama. Na temelju tog pristupa danas djeluju samostalne udruge, primjerice za uzgoj matica ili za apiterapiju, ali i gospodarske grupacije za pčelarsku djelatnost te brojna trgovačka društva koja se koriste (često i ne znajući) dokumentacijom za pčelarsku opremu koja je nastala u Hrvatskome pčelarskom savezu.

Zahvaljujući razgranatoj mreži pčelarskih društava i upotrebi novih informatičkih tehnologija svakom je pčelaru i pčelarskoj udruzi omogućeno uključivanje u rad neke pčelarske asocijacije pod krovim Hrvatskim pčelarskim savezom. To je važno i za brz protok informacija, ali i za trajno školovanje, usavršavanje i promoviranje pčelarstva, što je svih ovih sedamdeset godina bila glavna odrednica djelovanja HPS-a.

Desetljećima pčelarstvu u državnim institucijama nije pridavana ona važnost koju zavrjeđuje. Sve donedavno nije bilo ni izdvojenih stručnjaka ili službi koji bi ga pratili, no sustavnim radom ponajprije HPS-a danas je situacija potpuno drugačija. Postoje osobe i službe koje prate segment pčelarstva, posljednjih su godina dostupna znatna financijska sredstva iz europskih fondova te nam sad predstoji podizanje kvalitete rada i učinkovitosti ulaganja, prije svega pri izravnoj dodjeli potpore po košnici.

Savez je inicirao i dao svoj doprinos osnivanju škola i fakultetskih katedri za praćenje pčelarske djelatnosti, a potom je inicirao i kvalitetnu suradnju u rješavanju brojnih pčelarima važnih aspekata kao što su pčelinje bolesti, ali i praćenje kvalitete pčelinjih proizvoda.

Teško je izdvojiti najvažniji potez u djelovanju našeg saveza, no izdvojio bih pojavu grinje varoe sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Naše pčele, nepripremljene na takvu biodiverziju, masovno su umirale, prostokošničarstvo je nestalo, mnogi su odustali od bavljenja pčelarstvom, a oni najustrajniji uhvatili su se u koštac s problemom. Tih se godina oprašivačka uloga pčela u široj javnosti počela češće i sadržajnije razmatrati, shvatilo se da pčelinje proizvode možemo uvesti, ali ne i oprašivanje. Osim toga, uočilo se i da pčele ne mogu opstati bez pčelara. Savez je inicirao suradnju između Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i splitske pčelarske tvrtke Dalmed te je pčelarima ponuđen tada spasonosan lijek Apiakaridim, lijek koji je tada bio broj 1 u Europi.

Preostali prostor ove kolumne svakako treba ostaviti za najvrjedniji dragulj saveza, a to je njegov časopis. Svih ovih godina Hrvatski pčelarski savez izdaje svoje glasilo. Isprva je to bio časopis „Pčelarstvo“, koji se kasnije ujedinio s časopisom „Pčela“, čiji je život počeo u Osijeku, a u impresumu je navedeno i kako. U 143 godišta izlaženja zabilježeno je gotovo sve što se događalo u hrvatskom pčelarstvu, a zabilježena je i ova obljetnica. Ovaj prigodan broj stići će i onima koji nisu članovi Hrvatskoga pčelarskog saveza.

Različite su moći utjecaja na daljnji razvoj hrvatskog pčelarstva, a najbolja će čestitka slavljenu biti da se u Strategiju razvoja hrvatskog pčelarstva za razdoblje 2025. – 2035. ugradi izravna naknada pčelarima za oprašivačku ulogu pčela.

Stipan Kovačić, član HPS-a od 1968. godine

Sedam desetljeća Hrvatskoga pčelarskog saveza

UVOD (1871. – 1954.)

Jedan od simboličnih datuma na početku suvremenog (ili racionalnog) pčelarstva u nas predstavlja dan u 1871. godini kad je dvadesetogodišnji budući učitelj Bogdan Penjić iz austrijskog Klosterneuburga u Osijek donio prvu košnicu s pokretnim saćem, takozvanu Berlepschevu stubljiku, to jest paviljonsku lišnjaču na tri etaže popularno nazvanu „osječka uzor-đerzonka” ili „dirzonka”. Pod Penićevim je vodstvom 2. ožujka 1879. godine osnovano Slavonsko-hrvatsko pčelarsko društvo, koje je u sklopu tadašnje carevine – s podružnicama u Valpovu i Vinkovcima te s ukupno 700 članova – okupljalo pčelare iz svih hrvatskih krajeva, pa i šire.

„Nema valjane prakse bez temeljite teorije, a još manje teorije bez znanosti. Zar bi ikada došlo pčelarstvo do tog stepena, na kojem je danas, da nije znanosti?” napisao je Bogdan Penjić u prvom broju Slavonske pčele, koja je izišla u Osijeku u ožujku 1881. godine.

Otad, bolje reći tijekom prvih 50 godina prošlog

stoljeća, naši su prethodnici preživjeli industrijalizaciju i urbanizaciju te čak četiri promjene državnog uređenja, a mi potom petu (osamostaljenje Republike Hrvatske) i sadašnju šestu, koja je još u tijeku (globalizacija i članstvo u Europskoj uniji). I dok bi se naši pradedovi danas vjerojatno teško snalazili s drastičnim promjenama u društvu i u životu pojedinca, vjerojatno bi se vrlo lako prilagodili našoj tehnologiji rada na pčelinjaku, pa i znatno izmijenjenim uvjetima današnjeg pčelarenja. Zanimljivo je usporediti 27 članaka pravila Penjićeva Hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva iz 1879. godine i pravila Pčelarskog saveza Narodne Republike Hrvatske iz 1954. godine s aktualnim Statutom Hrvatskoga pčelarskog saveza. U navedenim su dokumentima vidljivi bitno promijenjen položaj pčele u prirodi, izmijenjeni uvjeti pčelarenja te novi status i položaj pčelara u društvu i prirodi.

Prvih 35 godina postojanja našeg saveza (1954. – 1989.) živjeli smo u socijalističkoj Jugoslaviji, a drugih 35 u

Na pčelinjaku Bogdana Penjića, foto: arhiva HPS-a

Republici Hrvatskoj te usto minulih 11 godina (od 1. srpnja 2013.) u Europskoj uniji.

Ideju o osnutku nacionalnoga pčelarskog saveza prvi je put iznio Bogdan Penjić na Glavnoj skupštini Hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva još 8. srpnja 1894. godine predstavivši prijedlog nacrtu pravila za taj savez, koji bi obuhvatio sva tada postojeća pčelarska društva i sve pčelare Hrvatske i Slavonije, Dalmacije te Bosne i Hercegovine. Ta je ideja ponovno aktualizirana na Glavnoj skupštini održanoj 17. studenoga 1912. godine, kad je usvojen prijedlog Kongresa hrvatskih i srpskih pčelara, održanog u Sušaku, koji je Društvu poslao nacrt i pravila za osnivanje pčelarskog saveza u koji se trebaju pozvati sva pčelarska društva u Hrvatskoj i Slavoniji, Dalmaciji, Istri te Bosni i Hercegovini. Neostvarenu Penjićevu želju da se na području cijele naše domovine osnuje što više pčelarskih društava koja bi se potom ujedinila u savez ponovio je dugogodišnji potpredsjednik Slavonsko-hrvatskoga pčelarskoga društva Đuro pl. Ilić 15. lipnja 1919. godine na 35. Glavnoj skupštini, ujedno i izbornoj, istaknuvši potrebu da se kod nadležnih vlasti u novoosnovanoj Državi Slovenaca, Hrvata i Srba ishodi osnivanje jednoga središnjega pčelarskoga društva ili saveza svih postojećih društava (iz izvještaja o 40-godišnjem djelovanju Hrvatsko-slavonskoga pčelarskoga društva u Osijeku od 1879. do 1919., Josip Miloš Ljubić, Hrvatska pčela, 10/1920.). Na području današnje Republike Hrvatske tad su uz osječko društvo djelovali još i Pčelarski pododbor Hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga društva u Zagrebu, Pčelarsko društvo u Vukovaru te pčelarske zadruge u Makarskoj, Janjini (na Pelješcu), na Šolti te u Imotskom i Dubrovniku.

Ova su nastojanja dovela do osnutka Saveza pčelarskih društava i pčelara Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca,

kasnije nazvanoga Savezom jugoslavenskih pčelarskih društava, čija je konstituirajuća sjednica održana u Zagrebu 8. siječnja 1921. godine. Tom je prilikom za prvog predsjednika izabran Martin Humek iz Ljubljane.

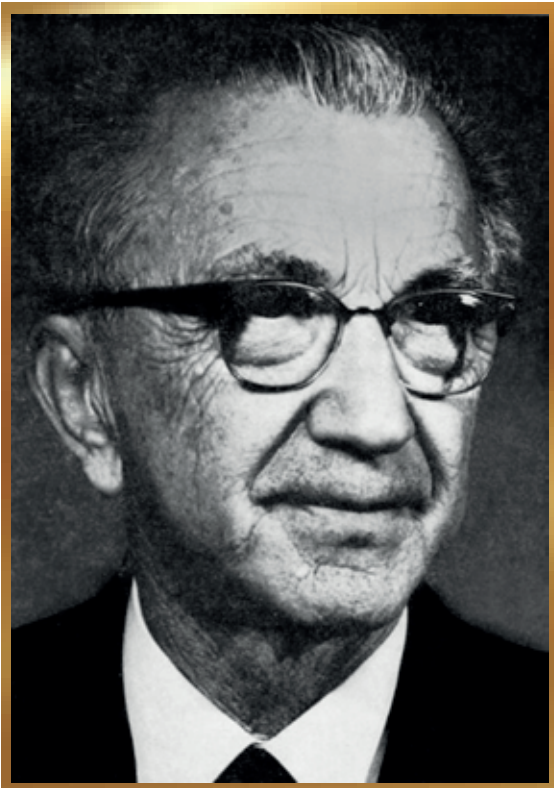
Nakon stvaranja Banovine Hrvatske, 14. lipnja 1939. godine Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku istupilo je iz Saveza jugoslavenskih pčelarskih društava u Beogradu, ponajprije zbog zapostavljanja pčelarstva u hrvatskim krajevima u usporedbi s drugima. Samo mjesec dana kasnije u Zagrebu su Centralno pčelarsko društvo u Zagrebu, Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku i Željezničarska pčelarska zadruga osnovali Savez hrvatskih pčelarskih organizacija. Prema statističkim podacima (Đuro Sulimanović: Akademik Ivo Tomašec, Hrvatska pčela, br. 12/2004.) te 1939. godine u Hrvatskoj je bilo 200.275 napučenih košnica, 94.486 košnica s pokretnim saćem i 105.789 s nepokretnim saćem. Zbog izmijenjenih društveno-političkih uvjeta i rata ovaj se savez ugasio bez sljednika.

Na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu 1936. godine osnovan je Zavod za biologiju i patologiju pčela, svilaca, riba, rakova, školjki i drugih mekušaca pod vodstvom prof. dr. Ive Tomašeca, koji će idućih 40 godina svojim stručnim, znanstvenim i društvenim radom zadužiti sve pčelare Hrvatske, a osobito Zagreba.

Nakon rata Ministarstvo poljoprivrede Narodne Republike Hrvatske imenovalo je Lovru Peradina i Stevu Lončarevića na dužnost referenata za pčelarstvo. Rat su preživjele pčelarske zadruge u Osijeku, Rijeci i Varaždinu te Centralna pčelarska zadruga u Zagrebu, koja je odmah nakon rata likvidirana. Skupina aktivnih zagrebačkih pčelara ubrzo je osnovala Zagrebačku pčelarsku zadrugu. Zadruge su bile dosta slabe, ali su relativno uspješno poslovale.

Glavni tajnik Pčelarskog saveza Hrvatske Mirko Ćuruvija održao je uvodno izlaganje povodom obilježavanja 30. godišnjice rada i osnivanja našeg saveza (Pčela, br. 1/1985.), a u njemu je, između ostaloga, naveo i sljedeće: „U srpnju 1945. godine, odmah po završetku rata, održana je prva konferencija pčelara. Zaključeno je da se pčelarstvo organizira na zadružnim principima, kao i sve ostale poljoprivredne grane. Godinu dana kasnije donesen je Zakon o pčelarstvu, koji je sadržavao kodeks ponašanja pčelara. Osnivaju se zavodi za pčelarstvo pri fakultetima, pčelarske škole i laboratoriji te centralna selekcijska stanica. Do rujna 1946. godine osnovane su 43 pčelarske zadruge. Bio je to period ubrzane kolektivizacije u poljoprivredi, koja je zahvatila i pčelarstvo.”

Smatrajući da pčelarstvo treba organizirati kroz pčelarske zadruge, Ministarstvo poljoprivrede uvidjelo je potrebu postojanja snažne pčelarske organizacije, stoga je imenovalo inicijativni odbor za osnivanje Saveza pčelarskih zadruga. Ova je akcija doživjela potpun krah jer ni u jednome mjestu nije osnovana nova pčelarska zadruga. Budući da je navedeni pokušaj propao, Ministarstvo poljoprivrede je odustalo od osnivanja navedenoga zadružnog saveza. No već se 22. ožujka 1947. godine osniva Pčelarska centrala u Zagrebu sa zadatkom da umjesto Saveza pčelarskih

Ivo Tomašec

Osnovan je Pčelarski savez NR Hrvatske

Trebalo je da prođe duži period vremena da i pčelari osjete, da im je potrebna stručna organizacija, koja će braniti njihove interese i nastojati da im omogući pravilan razvitak. Uvjeti za razvoj pčelarstva u našoj Republici naročito su povoljni, a dosadašnji statistički podaci iskazuju da nismo postigli više od 58% predratnog broja pčela. Sve nam to govori da moramo u ovoj gospodarskoj grani učiniti daleko veće zalaganje, da naše pčelarstvo dovedemo na isti broj košnica, koje smo imali prije rata, a da ih po organizaciji i opremi postavimo daleko ispred onoga što smo imali tada. Evo već jedan decenij stoji iza svršetka drugoga rata, a mi smo, kako vidite, još daleko od postignutih vidnijih rezultata u ovoj grani. Da na tome ne ostanemo i da vidnijim koracima krenemo naprijed, sastali su se delegati pčelarskih zadruga i društava, kao i pretstavnici pčelarskih ustanova 12. prosinca u Zagrebu i osnovali svoj Pčelarski savez. Ova pčelarska organizacija uz pomoć Glavnog zadružnog saveza, i potpomognuta našim Narodnim vlastima, učinit će prekretnicu u dosadašnjem radu i krenuti brzim koracima naprijed. Da će se na pčelarskom gospodarskom polju za kratko vrijeme opaziti vidni napredak, za to su nam garancija naši najbolji pčelarski stručnjaci, kako teoretičari, tako isto i praktičari, a uz to i Glavni zadružni savez, kao i potpoma-

ganje narodnih vlasti, da se pčelarska prosvjeta, a uz to praktični napredni pčelarski rad što brže odvija. Nama su potrebni novi pčelarski kadrovi, a te možemo dobiti samo uzajamnim radom svih faktora, koje smo naprijed spomenuli.

Novoizabrani upravni odbor Saveza pčelara NR Hrvatske čine: predsjednik Dr. Ivo Tomašec sveučilišni profesor, potpredsjednik ing. Andrija Perušić, tajnik Franjo Šilhardt, članovi Dr. Zlatan Sremec, Filip Šimić, Dr. Martin Imbriovčanin, prof. Dragutin Šimunić, Dragutin Vukelić svi iz Zagreba, Josip Valašek i Rudolf Kozlik iz Osijeka, Ivan Petrović iz Rijeke, Dr. Ivan Klinar, iz Gračaca, Dragutin Petrić iz Splita, Đuro Grubić iz Varaždina i Ivan Kareš iz Bjelovara. U nadzorni odbor su izabrani: Drag. Loc, Stjepan Rečej iz Zagreba, Stjepan Hečej iz Osijeka, Ivan Turato iz Rijeke i Ivan Šignjar iz Virja.

Novoosnovani Savez odmah je počeo sa svojim radom, na prvoj sjednici donio raspored rada, i izabrao pročelnike za rad pojedinih odbora.

Pozdravljamo osnivanje Saveza i vjerujemo da će opravdati nade, koje se polažu u njega.

U ovom broju donosimo i predavanja, koje je prof. Dragutin Šimunić održao na osnivačkoj skupštini Saveza, a u kojem je iznio stanje pčelarstva u Narodnoj Republici Hrvatskoj sa statističkim podacima.

zadruga Narodne Republike Hrvatske bude asocijacija svih pčelarskih zadruga. Ministarstvo je za direktora postavilo Filipa Šimića, za njegova zamjenika Lovru Peradina, a za šefa računovodstva Josipa Katalinića. Odmah po osnutku pri Pčelarskoj je centrali formiran pčelinjak s više od 100 košnica koje su seljene na razne pašne, a zimovale su u Dalmaciji. Tijekom zime 1948. i 1949. godine na svojem imanju u Podsusedu Pčelarska je centrala organizirala tromjesečne pčelarske tečajeve koji su bili preteča pčelarske škole. U poduzeću je 1950. godine bilo zaposleno 70 radnika, koji su godišnje proizvodili do 7000 tada vrlo traženih košnica.

Na pčelarskoj konferenciji koja je na inicijativu Ministarstva poljoprivrede Narodne Republike Hrvatske održana u Zagrebu 20. i 21. veljače 1950. godine pružene su smjernice nazvane Rekonstrukcija i problemi socijalističkog pčelarstva, pri čemu je osnovni cilj bio da se socijalistički zanos i ideologija komunizma unesu među pčelare. Isticano je da seljačke radne zadruge moraju biti glavni proizvođači meda. Zadruge se uključuju u kotarske zadružne saveze, a u Glavnom zadružnom savezu Hrvatske osniva se Odbor za unapređenje pčelarstva, koji je koordinirao rad i razvoj pčelarstva u cijeloj republici. Pčelarstvo je ostalo bez svoje republičke asocijacije 1953. godine jer se Pčelarska centrala morala registrirati kao trgovačko poduzeće pčelinjim proizvodima na veliko i malo. Tad je postojala velika potražnja za izvozom meda na europsko tržište. Ta je potražnja kulminirala 1958. godine, nakon čega je izvoz opao zbog povećanog plasmana jeftinog meda iz istočnoeuropskih zemalja. Uvoz meda zadavat će udarce unapređenju našeg pčelarstva sve do današnjih dana. Sljedećih godina dolazi do naglog pada broja u međuvremenu po direktivi osnivanja pčelarskih zadruga te ih ostaje svega 12, s četiri pčelarska društva i 116.650 košnica.

Pri Glavnom savezu poljoprivrednih zadruga u Zagrebu 9. ožujka 1953. godine održan je sastanak na kojem je utvrđeno da pčelari ne žele ulaziti u zadruge zbog velikog oporezivanja.

Od 19. do 24. srpnja 1953. godine na kongresu u Beogradu osnovan je Savez pčelara Federativne Narodne Republike Jugoslavije, a jedno od šest potpredsjedničkih mjesta pripalo je predstavniku Narodne Republike Hrvatske. Bio je to Filip Šimić iz Pčelarske centrale. Među 22 člana Upravnog odbora iz Narodne Republike Hrvatske imenovani su Dragutin Vukelić i Rudolf Kozlik iz zagrebačke, odnosno osječke pčelarske zadruge. Tako su u saveznu upravu izabrana tri člana iz Hrvatske, iako jedino pčelari u njoj dotad nisu imali svoju pčelarsku organizaciju koja bi ih zastupala na jugoslavenskom osnivačkom kongresu. Zaključci su ovoga kongresa bili: udvostručenje proizvodnje, zabrana tušenja pčela, uvođenje pčelarstva kao predmeta u pojedine škole, oslobođenje od poreza te donošenje zakona o pčelarstvu.

PRVO DESETLJEĆE PČELARSKOG SAVEZA NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE (1954. – 1964.)

Zahvaljujući federativnom uređenju nove savezne Države, nakon 75 godina organiziranog pčelarstva na području naše domovine, istina tek nakon osnutka Saveza pčelara Federativne Narodne Republike Jugoslavije, konačno su se stekli svi uvjeti za osnutak nacionalnoga pčelarskog saveza. Današnji Hrvatski pčelarski savez osnovan je u Zagrebu 12. prosinca 1954. godine pod imenom Pčelarski savez Narodne Republike Hrvatske. Na njegovoj Osnivačkoj skupštini delegati naših pčelarskih društava i zadruga te predstavnici ustanova prihvatili su pravila (Pčelarstvo, br. 5/1955.), a potom je u Upravni odbor izabrano petnaest članova (od kojih osam iz Zagreba) na čelu sa sveučilišnim profesorom dr. Ivom Tomašecom.

U prigodnom članku u časopisu Pčelarstvo (br. 1/1955.) urednik Josip Katalinić na prvoj stranici izvještava čitatelje o osnutku Pčelarskog saveza Narodne Republike Hrvatske.

Prvo sjedište novoosnovanoga Pčelarskog saveza bilo je u prostorijama Pčelarske centrale, dok mu veći i pogodniji prostor nije ustupio prof. Tomašec u Zavodu za biologiju i patologiju riba i pčela na Veterinarskom fakultetu. Prema Kataliniću (Hrvatska pčela, br. 2/1985., str. 36.) inicijatori osnivanja Pčelarskog saveza bijahu rukovodioci Zagrebačke pčelarske zadruge koji su uvidjeli potrebu i mogućnost osnivanja pčelarskih društava na terenu koje bi Pčelarski savez Hrvatske okupljao oko sebe. Naime na teritoriju tadašnje Narodne Republike Hrvatske tijekom kolektivizacije i socijalističke poslijeratne obnove osnovano je tridesetak pčelarskih zadruga. Postupno ekonomski propadajući, one su zanemarile svoj prosvjetni i društveni zadatak u korist privrednoga. Potpuno urušavanje ovoga društvenog oblika rada u našoj republici, a napose na zagrebačkom području, spasilo je osnivanje Pčelarskog saveza i Društva pčelara željezničara u Zagrebu (21. studenoga 1965.), koje je od 1969. godine u svoje članstvo primalo sve zainteresirane zagrebačke pčelare.

Pravila Pčelarskog saveza koja su na Osnivačkoj skupštini prihvatili delegati odobrio je i Državni sekretarijat za unutrašnje poslove Narodne Republike Hrvatske 5. ožujka 1955. godine. Od 15 zadataka Pčelarskog saveza (Pčelarstvo, br. 5/1955.) navodimo najvažnije:

1. nastojati da se pčelari Narodne Republike Hrvatske organiziraju u pčelarske organizacije
2. nastojati okupiti sve pčelarske organizacije i druge pravne osobe koje rade na unapređenju pčelarstva
3. osnovati uzoran pčelinjak
4. osnovati stanicu za uzgoj selekcioniranih matica domaće pčele
5. nastojati dobavljati članovima što bolja i jeftinija sredstva proizvodnje
6. pomagati članovima u njihovu nastojanju na

U Pčelarskom društvu Željezničar iz Zagreba, foto: arhiva HPS-a

- c. Sekciju za suzbijanje pčelinjih bolesti, čiji je pročelnik bio dr. Ivo Tomašec iz Zagreba, a članovi Dragutin Loc i Josip Katalinić iz Zagreba
- d. Sekciju za selekciju i uzgoj matice, kojoj je predsjedao pročelnik prof. Dragutin Šimunić iz Zagreba, a članovi su bili ing. Andre Perušić iz Zagreba, ing. Oto Rafajac iz Osijeka, Lovro Peradin iz Novigrada Podravskog i Ivo Antonioli iz Rijeke.

Dana 29. siječnja 1956. godine održana je druga sjednica Skupštine Pčelarskog saveza Narodne Republike Hrvatske (Pčela, br. 2/1956.). Skupštinu je otvorio predsjednik dr. Ivo Tomašec, a vodio ju je Josip Šenberger. U ime Upravnog odbora izvještaj o radu podnio je tajnik Pčelarskog saveza Dragutin Šimunić, prof.:

„Aktivniji rad Saveza počinje onog časa kada je primio prvi članski doprinos, koji je Savezu poslala Pčelarska zadruga u Osijeku. Sada je Savez imao materijalna sredstva i mogao je početi radom na terenu. Naše pčelarske zadruge možemo tada vrlo lako prebrojati. To su zadruge u Osijeku, Zagrebu, Rijeci, Splitu i Varaždinu. Zatim pčelarska društva u Virovitici i Gospiću te Gračacu. Trebalo je obnoviti rad zadruga u Samoboru, Novskoj, Karlovcu, Bjelovaru, Kninu, Metkoviću, Korčuli i Đakovu. Direktiva je bila da se iste osposobe za rad još u ovoj godini. Pristupilo se organiziranju društava. Tako je osnovano Pčelarsko društvo u Virju, gdje je kod osnivanja bio drug inž. Andre Perušić. Pčelarska zadruga u Varaždinu se je u toku godine reorganizirala u društvo. Osnovana je Pčelarska zadruga u Karlovcu. U posljednje vrijeme potaknuta je na rad Pčelarska zadruga u Ludbregu. Tako danas na teritoriju NR Hrvatske rade ove pčelarske zadruge: zagrebačka, Željezničarska pčelarska zadruga u Zagrebu, riječka, osječka, splitska, vinkovačka, đakovačka, metkovička, korčulanska, novska i samoborska – dakle 12. Od pčelarskih društava imamo najbolje u Varaždinu, zatim u Virovitici, Virju i Gračacu, a prošle nedjelje je osnovano novo – Moslavačko pčelarsko društvo u Popovači. Dakle ima ih 5. U Savezu se dalje nalazi Pčelarska centrala, trgovačko poduzeće u Zagrebu, te Poljoprivredno pčelarsko poduzeće Željezničar u Zagrebu, pa fakulteti Veterinarski i Poljoprivredno-šumarski te jedina stručna pčelarska škola u Hrvatskoj – ona u Novom Vinodolu. Broj svih članova pčelara u Savezu iznosi oko 3600. Od toga je najveći broj organiziran u našim zadrugama, i to u osječkoj preko 1000, u zagrebačkoj oko 600, u splitskoj oko 200, u zadrugi u Rijeci oko 500. Zatim u društvima u Varaždinu 400, Virovitici i Karlovcu blizu 100, Novskoj i Popovači oko 50, Gospiću 84, Metkoviću 60, Korčuli 76, Vinkovcima 176, Đakovu –. Za osnivanje novih pčelarskih društava ili zadruga javljaju se nova mjesta kao Zadar, Benkovac, Ogulin, Nova Gradiška, Požega, Sisak i Medak te Knin. Prema tome, novi Upravni odbor imat će odmah da se stavi u vezu s ovim mjestima koja traže osnivanje pčelarskih organizacija kao i da održava vezu sa starim i prisustvuje njihovim godišnjim skupštinama i da im daje uputstva za rad u idućoj godini te da ih upozna s radom Saveza.”

U vrijeme osnutka Pčelarskog saveza Narodne Republike Hrvatske izdane su važne pčelarske knjige, primjerice Naše medonosno bilje Filipa Šimića,

- unapređenju pčelarstva i unovčenju pčelarskih proizvoda
7. obavljati razdiobu pašnih područja u granicama pozitivnih pravnih propisa u svrhu razumne eksploatacije pčelinje paše seljenjem pčela
8. surađivati s narodnim vlastima po pitanju unapređenja i zaštite pčelarstva, naročito zaštite od raznih pčelinjih bolesti i uništavanja pčela pri prskanju i zaprašivanju poljoprivrednih kultura i šuma
9. organizirati i provoditi kulturno-prosvjetni rad, i to organizacijom pčelarskih tečajeva, održavanjem teorijskih i praktičnih predavanja, priređivanjem pčelarskih kongresa i izložbi, izdavanjem stručnog i popularnog pčelarskog časopisa i popularnih knjiga te organiziranjem službe putujućih pčelara učitelja (u suradnji s narodnim vlastima)
10. unapređivati pčelarsku privredu prikladnim sredstvima.

Dalje u Pravilima čitamo da članovi Pčelarskog saveza mogu biti pčelarska društva osnovana po zakonu, pčelarske i druge zadruge ako imaju barem deset pčelara i pravne osobe koje rade na unapređenju pčelarstva. Skupštinu čine delegati članica Pčelarskog saveza. Pčelarske zadruge i pčelarska društva imaju pravo izaslati po jednoga delegata na svakih stotinu članova, a ostale pravne osobe po jednoga delegata. Upravni odbor je izvršni organ Skupštine i rukovodi radom Pčelarskog saveza, a sastoji se od petnaest članova koje bira Skupština. Mandat Upravnog odbora traje godinu dana. Upravni odbor na svojoj prvoj sjednici bira između svojih članova predsjednika, potpredsjednika, tajnika te još četiri člana u užu Upravni odbor, a svi zajedno čine širi Upravni odbor. Članovi užeg Upravnog odbora trebaju biti iz sjedišta Pčelarskog saveza. Širi Upravni odbor sastaje se najmanje dva puta godišnje, a užu održava sjednice najmanje jedanput mjesečno. Rad članova Upravnog odbora je počastan. Savez je na svojoj sjednici 17. travnja 1955. godine osnovao sljedeće sekcije:

- a. Kulturno-prosvjetnu sekciju, čiji je pročelnik bio ing. Andre Perušić, a članovi prof. Dragutin Šimunić iz Zagreba i Josip Valašek iz Osijeka
- b. Sekciju za selekciju pčelarenje, čiji je pročelnik bio Filip Šimić iz Zagreba, a članovi Dragutin Vukelić iz Zagreba i dr. Klinar iz Gračaca

Privredno pčelarenje Ive Antoniolija i Nove metode pčelarenja Lovre Peradina.

Još prije osnutka Pčelarskog saveza, točnije od 1950. do 1961. godine, postojala je pčelarska škola. Najprije je organizirana u Zaboku, potom u Zorkovcu, da bi u Novom Vinodolskom tijekom punih devet godina kroz nju prošlo 290 polaznika. (Pčela, br. 10/1977., str. 278.). Zbog materijalnih i organizacijskih poteškoća izazvanih neodgovarajućim odnosom šire zajednice prema pčelarskom sektoru Pčelarski se savez tiho ugasio. U doba njegova osnutka u Hrvatskoj je djelovalo 12 pčelarskih zadruga i samo četiri pčelarska društva s oko 116.000 košnica. U vrijeme kad je 60 posto košnica bilo s nepokretnim saćem i rascjepkano kod pčelara amatera u tada nepopularnom privatnom vlasništvu, nisu stvoreni uvjeti za gospodarski razvoj ove grane. Prema zapisima akademika Ive Tomašeca, rad Pčelarskog saveza u prvom je desetljeću zamro kao posljedica neaktivnosti malobrojnih pčelarskih organizacija koje su, uz nedovoljno financijskih sredstava za rad, preživljavale kolektivizaciju. Opće gospodarske i političke prilike u to su vrijeme bile nepovoljne za pčelarstvo.

Nakon niza pripremnih radova kriza je prebrođena 26. siječnja 1964. godine s obnoviteljskom skupštinom Pčelarskog saveza. U izvještaju s Godišnje skupštine Pčelarskog saveza Hrvatske, prve nakon ponovnog osnutka (objavljenom u časopisu Pčelarstvo, br. 5/1965., str. 60.), navedeno je da novi Pčelarski savez čine dva pčelarska društva (iz Varaždina i Virovitice), jedno pčelarsko poduzeće (Pčelarska centrala) te 198 pčelara s izravnim članstvom. Tada aktivne pčelarske zadruge iz Zagreba, Osijeka i Splita, kao članice Poslovnog udruženja za pčelarstvo, ostale su izvan Pčelarskog saveza (Monografija 110. obljetnice Pčelarskog društva Zagreb, str. 17.).

Akademik Tomašec biran je za predsjednika Pčelarskog saveza Socijalističke Republike Hrvatske 1955. i 1956. godine te ponovno od 1964. do 1974. godine. Na toj je funkciji mnogo doprinio učvršćivanju ove organizacije i unapređenju pčelarstva u Hrvatskoj. Na sjednici Upravnog odbora Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije održanoj 5. ožujka 1967. godine u Zagrebu prof. dr. Ivo Tomašec izabran je za jednogodišnjeg predsjednika i tog saveza.

U 4. broju Pčele iz 1964. godine inž. Andrija Perušić tvrdi da u sedmogodišnjem planu za poljoprivredu nije bilo ništa predviđeno za pčelarsku granu. Dalje navodi da je to i razumljivo jer pčelari godinama nemaju svojeg predstavništva. No budući da je Pčelarski savez oživio 26. siječnja tekuće godine, on se nada da će on nadležnom Sekretarijatu za poljoprivredu podnijeti predstavku u kojoj će biti predložene odgovarajuće mjere u smislu poboljšanja položaja te grane, kojoj se ne pridaje odgovarajuća pažnja u hrvatskoj privredi. U nastavku članka tvrdi da od oslobođenja sitni proizvođači u Hrvatskoj nisu nailazili na potrebno razumijevanje niti su primali bilo kakvu pomoć, kao što je to bio slučaj u nekim drugim republikama. Aktualizirao je važnost pčele pri oprašivanju te kod nas i danas aktualan problem naknade za oprašivanje. Naše se pčelarstvo tijekom svojeg postojanja uglavnom moralo oslanjati samo na sebe. U Pravilima Pčelarskog

saveza donesenima 1964. godine navedeni su i sljedeći ciljevi:

- okupiti i učlaniti sve postojeće pčelarske organizacije te osnivati nove i učlanjivati sve pčelare
- pružati stručne savjete
- brinuti se za pčelinje paše i smještaj košnica
- širiti medonosno bilje
- surađivati s vlastima u vezi s bolestima i oko unapređenja pčelarstva
- redovito tiskati časopis i drugu stručnu literaturu.

Pčelari Pčelarskog društva Bagrem iz Donjeg Miholjca, 21. 9. 1975. godine, foto: arhiva HPS-a

DRUGO DESETLJEĆE PČELARSKOG SAVEZA SR HRVATSKE (1965. – 1974.)

Pčelarsko društvo željezničara Zagreb osnovalo je 27 pčelara željezničara 21. studenoga 1965. godine. Prve četiri godine ono je djelovalo na području cijele Hrvatske okupljajući samo željezničare i nastavljajući time tradiciju Željezničarske pčelarske zadruge. Za predsjednika je izabran Mirko Brence. Nakon deset godina vođenja društva, od 1965. do 1975. godine, Brence preuzima funkciju predsjednika Pčelarskog saveza Hrvatske te na toj dužnosti ostaje idućih deset godina. Od 1966. godine Pčelarsko društvo željezničara član je Pčelarskog saveza Hrvatske. Kao jedino pčelarsko društvo na području Zagreba, dana 14. veljače 1969. godine otvorilo je vrata svim pčelarima, stoga je već 1972. godine imalo 200 članova, a krajem 1984. godine 532. Društvo je mnogo doprinijelo obnavljanju pčelarstva u Zagrebu i njegovoj okolini, gospodarskoj djelatnosti koja je u poslijeratnom razdoblju namjerno i neopravdano zapostavljena. Na redovnoj Godišnjoj skupštini održanoj 27. veljače 1997. godine društvo je promijenilo ime u Pčelarsko društvo Zagreb.

U 27. broju Pčele iz 1966. godine, koja je tad izlazila kao podlistak Gospodarskog lista, čitamo da je na temeljima ugasle, a nekad uspješne Pčelarske zadruge Rijeka, kojom je rukovodio naš poznati stručnjak Ivan Petrović, osnovano Pčelarsko društvo Rijeka. U istom nas broju glavni urednik Dragutin Vinkler obavještava da je preminuo Stjepan Fligić, umirovljeni učitelj koje je tijekom minulih 15 godina bio stručni urednik Pčele. Njegova omiljena krilatica bijaše: „Kako si pčele uzimio, tako ćeš nagodinu vratiti!“ U članku Kriza pčelarske privrede, objavljenome u Pčeli (br. 46/1965.) Fligić se

osvrnuo na nezavidan položaj tadašnjih trgovačkih pčelarskih poduzeća, koja se nisu uspjela uklopiti u nove privredne mjere u sklopu aktualne privredne reforme, na njihovu slabu poslovnost, zastarjelost činovničkog tipa i slabu suradnju s pčelarima.

Prema podacima Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela američka gnjiloća pčelinjeg legla tad je bila proširena na gotovo cijelom području Hrvatske. Pčelarski savez Hrvatske u suradnji sa Zavodom organizirao je na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu od 3. do 5. studenoga 1967. godine tečaj o pčelinjim bolestima za napredne pčelare praktičare. Tijekom idućih godina održani su slični tečajevi u Vinkovcima, Dubrovniku, Našicama i Rijeci. Istodobno su uz tečajeve održane i osnivačke skupštine pojedinih društava na terenu, u početku u većim središtima, a kasnije diljem zemlje.

U zapisniku sjednice Upravnog odbora održane 21. studenoga 1967. godine (Pčela, br. 1-2 i 3/1968.) izvještava se o djelovanju Pčelarskog saveza Hrvatske na planiranom osnivanju i organizaciji pčelarskih društava, posebice u Istri, Dalmaciji i istočnoj Slavoniji. Potpredsjednik prof. Matija Varga i tajnik mr. Zvonimir Šver izvještavaju o svojim predavanjima i pčelarskim sastancima diljem Slavonije. Nakon predavanja te

Pčelar Vjekoslav Šušteršić iz Novske, foto: arhiva HPS-a

kraće rasprave pčelari su predložili da se ovi sastanci pretvore u osnivačke skupštine. Iako su, po mišljenju tajnika, pčelari bili nepovjerljivi prema svakom obliku društvenog rada, isticana je potreba da se pčelari u Hrvatskoj ujedine u čvrstu pčelarsku organizaciju koja će voditi stručnu brigu i zastupati pčelarske interese. Tako su uz već postojeća pčelarska društva u Varaždinu, Virovitici, Rijeci i Sisku-Petrinji (osnovano 12. veljače 1967.), Društvo pčelara željezničara Zagreb, društva u Pakracu (osnovano 8. veljače 1967.), u Donjoj Stubici, Murskom Središću, Senju (1. travnja 1967.), Novalji, Pagu (8. svibnja 1967.) i Pazinu osnovana, odnosno obnovljena i društva u Osijeku (12. studenoga 1967.), Đakovu (10. studenoga 1967.), Vukovaru (14. prosinca 1968.), Vinkovcima, Slavonskom Brodu (15. prosinca 1967.) i Požegi. Na kraju je tijekom 1967. godine u Pčelarski savez Hrvatske bilo učlanjeno 17

pčelarskih društava sa 650 pčelara te još 100 izravnih članova. Od privrednih su organizacija u Pčelarskom savezu bile Dalmatinska pčelarska zadruga iz Splita, Pčelarska zadruga Osijek i Pčelarska centrala iz Zagreba. Usporedbe radi, u Sloveniji je tada od ukupno 7000 pčelara u njihov nacionalni savez bilo udruženo čak 5800 kroz 45 pčelarskih društava s 230 ogranaka.

Na Izornoj skupštini Pčelarskog saveza SR Hrvatske održanoj 7. travnja 1968. godine inž. Andre Perusić, šumarski savjetnik u miru iz Rijeke, i Josip Šenberger, ravnajući učitelj u miru iz Osijeka, u znak priznanja i zahvalnosti izabrani su za počasne članove. Ponovljen je prošlogodišnji zaključak Skupštine da svaki član pčelarskog društva na području Hrvatske obavezno mora primati časopis Pčelu. Uvedeni su pojmovi „savezna članarina“, u koju je uključena pretplata na Pčelu, i „stvarna članarina“, koja će se prikupljati kroz društva, a ne kao dotad izravno od pojedinih pčelara. Pčela se tada tiskala u 2500 primjeraka. Predavači Pčelarskog saveza po društvima su održali 27 predavanja.

Tijekom 1968. godine osnovana su pčelarska društva u Križevcima (11. veljače) i Bjelovaru (18. veljače). Na inicijativu i u organizaciji Pčelarskog saveza u rujnu 1968. godine iz tiska je izišlo prvo izdanje legendarne knjige Pčelarstvo, koju je napisalo sedmero znamenitih pčelara i pčelarskih stručnjaka. Na tržištu meda situacija je bila kritična jer se pojavio med iz uvoza (1966. godine 916 tona, 1967. godine 275 tona). Pčelari su se žalili na niske otkupne cijene meda, a otkupljivačke zadruge koje su krenule u kooperativne odnose s pčelarima tužile su se na glavnoga konkurenta – Medex iz Ljubljane. Pčelari ponegdje vape za pčelarskim društvom jer „bivše“ pčelarske zadruge u skladu s dinamikom privrednog razvoja postadoše trgovačka poduzeća i ne misle više ni na pčelarstvo ni na pčelare bivše zadrugare. U suradnji sa slovenskim Savezom pčelarskih društava Pčelarski je savez Hrvatske na sjednici Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije u Beogradu pokrenuo pitanje uvoza meda i nepravilne raspodjele šećera.

Na sljedećoj Godišnjoj skupštini Pčelarskog saveza SR Hrvatske, održanoj 16. ožujka 1969. godine, jednoglasno je za počasnog člana izabran Ivan Petrović iz Rijeke. Tijekom 1969. godine osnovana su društva u Karlovcu (19. siječnja), Zadru (26. siječnja) i Metkoviću (30. siječnja), a do kraja godine i u Grudi (7. travnja), Iloku (5. svibnja) te u Kuni na poluotoku Pelješcu (3. srpnja). Te je godine u Pčelarski savez bilo učlanjeno 19 društava s 900 pčelara i 300 izravnih članova, dakle ukupno 1200 članova od 7000 pčelara u Hrvatskoj. Časopis Pčela tiskao se u 3500 primjeraka. Pčelare je zanimala otkupna cijena meda, nabava šećera za jesensko prihranjivanje i prerada voska u satne osnove. Medex iz Ljubljane nudio je i našim pčelarima potrošačke kredite za nabavu košnica i ostalih pčelarskih potrepština.

Na plenumu Upravnog odbora Pčelarskog saveza Hrvatske 11. rujna 1970. godine pod nazivom Privredni problemi pčelarstva Hrvatske pčelarska se javnost podsjetila da je Ministarstvo poljoprivrede 1947. godine ukinulo jedinu središnju pčelarsku organizaciju u Hrvatskoj – Savez pčelarskih zadruga – te da je osnovalo Pčelarsku centralu, na koju je prenijelo svu imovinu, ali i dužnost unapređenja pčelarstva. Nakon

registracije pčelarskih zadruga u trgovačka poduzeća 1954. godine nestalo je ustanove koja bi objedinjavala pčelarstvo Hrvatske i radila na njegovu stručnom i ostalom napredovanju. Od nekoć 50 zadruga, godine 1970. ostale su samo četiri: u Osijeku, Vinkovcima, Splitu i Zagrebu te Pčelarska centrala u Zagrebu. One vode svoje poslovne interese, a pčelari kao neposredni proizvođači ostadoše bez asocijacije koja bi ih zastupala i štitila njihove interese. U Pčelarskom su savezu tad bile aktivne tri; osječka je bila potpuno neaktivna, a zagrebačka nije ni bila članica. Pozitivni izuzetak činila je Dalmatinska pčelarska zadruga, koja je širom otvorila vrata i do kraja 1968. godine okupila 264 pčelara kooperanta. U prigodnom članku Za čvrstu pčelarsku organizaciju (Pčela, br. 7-8/1969.) Josip Katalinić piše: „Naše pčelarstvo zapada svakog dana u sve veće poteškoće. Poteškoća ima svakakvih: skup materijal za izradu košnica i ostalih pčelarskih potrepština, niska cijena meda (jer je potražnja slaba, a pored toga, da zlo bude veće, med se i uvozi po niskoj cijeni i time ruši cijenu domaćem medu), sve manji interes naših mladih ljudi za pčelarstvo pa tako ono ostaje na slabim snagama starijih pčelara...”

Godišnja skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske 1971. godine održana je 14. ožujka u Velikoj dvorani Veterinarskog fakulteta u Zagrebu. Tadašnjem predsjedniku prof. dr. Ivi Tomašecu potvrđen je predsjednički mandat. Na sjednici Skupštine izneseni su sljedeći podaci: 1970. godine oko Pčelarskog se saveza okupilo 30 društava s oko 2200 pčelara, veći broj izravnih članova (400) i četiri pčelarske zadruge (iz Splita, Osijeka, Vinkovaca i Zagreba). U Pčelarskom su savezu članovi bili i sljedeća društva: Društvo pčelara željezničara iz Zagreba, „Bagrem” iz Donjeg Miholjca (15. ožujka 1970.), „Bistrina” iz Topola (23. ožujka 1969.), Bjelovar, Donja Stubica (11. veljače 1971.), „Đakovština” iz Đakova, Đurđevac (22. veljače 1970.), „Kadulja” iz Metkovića, „Kadulja” iz Paga, Karlovac, Knin (20. rujna 1970.), „Lavanda” s otoka Hvara (17. siječnja 1971.), „Lipa” iz Iloka, „Metvica” iz Novske, „Nada” iz Gruda, Osijek, Pakrac, „Pčela” iz Našica, „Pčelica” iz Orahovice, Pitomača (15. veljače 1970.), Podravska Slatina, Rijeka, Senj, Sisak-Petrinja, Slavonski Brod, Varaždin, „Velebit” iz Zadra, Virovitica, Vukovar (2. travnja 1972.) i Pelješko pčelarsko društvo. Početkom godine u Pčelarski je savez primljena i Zagrebačka pčelarska zadruga, dok je Pčelarska centrala iz Zagreba istupila iz njega.

U izvješću Upravnog odbora navode se niske otkupne cijene meda i uvoz meda iz istočnih zemalja. „Ovaj med (1200 tona u periodu od godine dana) je kupljen po damping-cijenama, najvjerojatnije je miješan s našim domaćim medom i prodavan potrošačima kao domaći med. Pčelare osim plasmana njihovih proizvoda tište i ostali problemi kao što su: otuđivanje zadruga koje su oni stvorili uglavnom svojim sredstvima, nepostojanje Zakona o pčelarstvu, neuključivanje pčelarstva kao poljoprivredne grane u nikakav srednjoročni program razvoja, netretiranje pčelara kao robnih proizvođača, a s tim u vezi i njihovo isključivanje iz samoupravnog mehanizma naše zajednice itd.” (Pčela, br. 6/1971., str. 155.)

U Koprivnici je 1. kolovoza 1971. godine pod vodstvom

Josipa Belčića osnovano Pčelarsko društvo „Lipa”, a 11. prosinca 1971. godine društvo je osnovano i u Vrgorcu. Pčelari iz Petrinje izdvojili su se iz društva Sisak-Petrinja te su održali Osnivačku skupštinu u Petrinji 5. veljače 1972. godine. Pčelarsko je društvo osnovano i u Vukovaru, dana 2. travnja 1972. godine. Pčelarsko društvo „Zlatna dolina” iz Slavonske Požege osnovano je 27. siječnja 1974. godine, dok je 17. veljače 1974. godine u Daruvaru održana Osnivačka skupština Pčelarskoga društva „Bagrem”.

U nedjelju 10. ožujka 1974. godine u Velikoj dvorani Veterinarskog fakulteta u Zagrebu održana je Godišnja skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske. Skupštini je predloženo da se uži Upravni odbor proširi za pet novih članova, što bi omogućilo mladim ljudima da se upute u rad i po potrebi zamijene starije članove. U novi Upravni odbor izabrani su: predsjednik prof. dr. Ivo Tomašec, potpredsjednik Mirko Brencić i prof. Matija Varga, tajnik mr. Đuro Sulimanović, blagajnik Ivan Klepac te članovi Zvonko Filipović, Ivan Ivić, Petar Matuza, Blaško Pajnić, inž. Đuro Senčar i Filip Šimić. U Nadzorni odbor izabrani su Josip Katalinić, Dragutin Loc i Stevo Lončarević. U širi Upravni odbor izabrani su predstavnici pčelarskih društava i pčelarskih organizacija: Josip Belčić (Koprivnica), Đorđe Božović (Zagrebačka pčelarska zadruga), Stjepan Brijačak (Voćin), Nenad Dominić (Veliko Trgovišće), Drago Gizdić (Split), Milan Jung (Slavonska Požega), Vukašin Pajšalić (Metković), inž. Stjepan Sudarević (Slavonski Brod), Vinko Sušanjan (Rijeka), Stjepan Šinković (Varaždin) i mr. Zvonimir Šver (Hvar).

Na sjednici Skupštine pojedini su delegati kritizirali rad Upravnog odbora i predsjednika. Nakon sjednice predsjednik je dobio anonimnu dopisnicu krajnje uvredljiva sadržaja, što ga je ponukalo da podnese pismenu ostavku (Pčela, br. 5/1974.). Nakon ostavke predsjednika Tomašeca, koji je inače redovno umirovljen 1. siječnja 1974., na plenarnom sastanku Upravnog odbora održanom 22. ožujka 1974. njegova je ostavka prihvaćena, no osuđena je i rabota s anonimnom

kartom. Za predsjednika je izabran Mirko Brence, a za potpredsjednika Blaško Pajnić. Zbog odlaska mr. Đure Sulimanovića na specijalizaciju u Japan Upravni je odbor 23. srpnja 1974. godine na mjesto tajnika izabrao prof. Matiju Vargu, a za glavnog i odgovornog urednika Pčele Josipa Katalinića.

Rad administracije Pčelarskog saveza odvijao se besplatno u prostorijama Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu sve do 31. prosinca 1973. godine. Administraciju Saveza i uredništva časopisa Pčela vodila je jedna plaćena osoba u punom radnom vremenu, a financijski i materijalni dio poslovanja odrađivala je jedna plaćena osoba na pola radnog vremena. Prema podacima Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela postojao je stalan porast žarišta gnjiloće pčelinjeg legla (1969. – 25 žarišta, 1970. – 30, 1971. – 34, 1972. – 48, 1973. – 71, 1974. – 50, 1975. – 91, 1976. – 45, 1977. – 134, 1978. – 119, 1979. – 73, 1980. – 96, 1981. – 122, 1982. – 133, 1983. – 150, 1984. – 147, 1985. – 104 žarišta).

Nakon 20 godina društvenog i stručnog rada na organiziranju i unapređenju pčelarstva, 1973. godine u Pčelarskom su savezu bila okupljena 43 pčelarska društva s 3300 članova, 700 izravnih članova koji žive na područjima gdje nema pčelarskih društava te četiri pčelarske zadruge (Dalmatinska pčelarska zadruga, Pčelarska zadruga Osijek, Pčelarska zadruga Vinkovci i Zagrebačka pčelarska zadruga).

Savez je u vlastitoj nakladi izdao knjigu Josipa Belčića Moj način pčelarenja. Nakladni zavod „Znanje” iz Zagreba izdao je drugo, popravljeno i prošireno izdanje knjige Pčelarstvo. U Varaždinu i Zagrebu održani su tečajevi o uzgoju matica, u Našicama je održan tečaj za zdravstvene kontrolore pčela, a predavači Pčelarskog saveza po društvima su održali 16 stručnih predavanja. Pčela se tiskala u 4400 primjeraka. Na kraju 1973. godine urednik mr. Zvonimir Šver, zbog svojeg odlaska iz Zagreba, zahvalio se na uredničkoj dužnosti. Za novog je urednika izabran mr. Đuro Sulimanović. Njega će zbog njegove specijalizacije u Japanu tijekom 1975. godine privremeno zamijeniti Josip Katalinić.

Iste, 1974. godine Veterinarski fakultet u Zagrebu, Uprava za veterinarstvo SR Hrvatske, Poslovno udruženje veterinarskih stanica te trgovačka asocijacija Veterinaria pokreću osnivanje Centra za pčelarstvo SR Hrvatske sa sjedištem na otoku Hvaru. Centar, koji je u

vlasništvu imao uzoran pčelinjak od sto košnica, četiri je godine uspješno radio pod marljivim vodstvom mr. Zvonimira Švera, no krajem sedamdesetih se godina zbog nedostatka materijalne podrške šire zajednice počeo gasiti. Bio je to prvi od nekoliko neuspjelih pokušaja organiziranja pčelarske proizvodnje na pčelinjacima u društvenom vlasništvu (Industrijsko-poljoprivredni kombinat Osijek, Pčelarski centar Kumrovec).

Studentima veterinarske medicine 1978. godine na svojim pčelinjacima u Karlovcu, o pčelarstvu pričali su Josip Marbah i Stjepan Pavlaković, a o proizvodnji matične mliječi predavanje im je održao Ivan Legat (lijevo na slici), foto: arhiva HPS-a

TREĆE DESETLJEĆE PČELARSKOG SAVEZA HRVATSKE (1975. – 1984.)

Na glavnoj Godišnjoj skupštini Pčelarskog saveza, održanoj 9. ožujka 1975. godine na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu, na prijedlog Upravnog odbora, koji je iznio i obrazložio Stevo Lončarević, prof. dr. Ivo Tomašec je za svoje velike zasluge jednoglasno izabran doživotnim počasnim predsjednikom.

U 1. broju Pčele iz 1976. godine doajen našeg pčelarstva Josip Belčić iz Peteranca iznosi svoj prijedlog plana za oživljavanje rada Pčelarskog saveza. Problemi koje iznosi i danas su vrlo aktualni: „Naše pčelarstvo preživljava danas tešku krizu. Meda proizvodimo manje nego prije paga sve više uvozimo (1974. godine 2150 tona). Uvozimo i vosak, a sad već i mliječ i pelud. Brojne su nedaće koje nas prate, a razumijevanja i pomoći niotkud. Trovanja pčela zbog neodgovorne upotrebe pesticida ponavljaju se iz godine u godinu. Prate nas mršave godine, šećer je preskup, a pčelinje bolesti sve se više šire i kao zlokobna avet prijete našem pčelarstvu. Naši odnosi kao i naš rad nisu regulirani nikakvim pravnim aktom, živimo i radimo ovdje u srednjoj Evropi kao ilegalci. Zar nas 4000 pčelara u SR Hrvatskoj organiziranih u 40 pčelarskih društava nemamo ni snage ni volje ni sposobnosti da za naše pčelarstvo izborimo u ovom društvu status robnih proizvođača, da nas ovo društvo kao takve prizna te naše odnose i naš rad regulira jednim zakonom? Savez koči preživjela organizacija rada koja se zasniva na sistemu

S pčelarskog kongresa u Osijeku 1979. godine (s lijeva – Dragutin Loc, Nenad Strižak i Tomislav Bilić), foto: arhiva HPS-a

Učenička zadruga iz Beletince 1981. godine

dobrovoljnosti, što je danas apsurd. Predstavnik Saveza treba biti plaćena osoba! Druga stvar zbog koje ne može biti nekog određenog i efikasnog rada u Savezu je pomanjkanje novčanih sredstava. Pčelari bi trebali plaćati članarinu po košnici. Kupovina ili izgradnja prostorija u vidu Pčelarskog doma trebao bi biti ideal i cilj svakog našeg svjesnog pčelara..."

Prema podacima Saveznog zavoda za statistiku u posljednjih je pet godina u Hrvatskoj u 170.000 košnica proizvedeno 1100 tona meda. (Pčela, 3/1976.). Ni broj košnica ni proizvodnja meda u poslijeratnom razdoblju nisu dosegli razinu prosječne proizvodnje između 1930. i 1939. godine. Pčelarstvo je jedina poljoprivredna grana koja je u stalnoj stagnaciji.

U izvještaju koji je podnio Upravni odbor na Izbornoj skupštini Pčelarskog saveza 7. ožujka 1976. godine obavještava se članstvo da Savez još uvijek radi u jednodimenzionalnoj baraci na Veterinarskom fakultetu u kojoj ne postoje uvjeti za normalan rad. U fondu za poslovne prostorije, koji je otvoren dvije godine ranije, sakupljena je skromna količina novca i ako pčelari u njega nastave ulagati dotadašnjim tempom, potrebna se sredstva neće sakupiti ni za deset godina. U Savezu je na taj dan djelovalo 46 društava s 3232 člana. U užu Upravni (to jest izvršni) odbor izabrano je 11 članova (predsjednik Mirko Brence, tajnik i urednik mr. Đuro Sulimanović, potpredsjednici inž. Stjepan Jelić i Blaško Pajnić te članovi Blaž Kalafatić, prof. Matija Varga, Stevo Kovačević, mr. Zdravko Petrinec, Josip Mikolačić, Branko Čučković i inž. Nenad Strižak), a plenarni Upravni odbor će se nadopuniti s još 18 delegata pčelarskih organizacija. (Pčela, br. 5/1976.)

U Osijeku su 14. ožujka 1976. godine 23 delegata iz deset slavonskih pčelarskih organizacija održala Osnivačku skupštinu Samoupravne interesne zajednice slavonsko-baranjskih pčelara. Ova je organizacija tada zastupala 451 člana s 11.963 pčelinje zajednice. Pritom je izabran Izvršni odbor sastavljen od sedam članova s predsjednikom Stjepanom Brijačkom iz Voćina i tajnikom Matom Mundukovićem iz Požege.

U 6. broju Pčele iz 1976. godine objavljen je prvi članak o novoj parazitskoj pčelinjoj bolesti koju uzrokuje grinja Varroa jacobsoni. U 1. broju Pčele 1977. godine doc. dr. Miroslava Lolin iz Beograda izvještava o prvom utvrđenom slučaju varooze u Jugoslaviji, koji je otkriven u okolici Dimitrovgrada.

Tijekom 1976. godine osnovano je Pčelarsko društvo „Nektar“ u Novoj Gradiški te „Zagorje“ u Zaboku.

Na Godišnjoj skupštini Pčelarskog saveza Hrvatske održanoj 6. ožujka 1977. godine izmijenjen je

Statut (Pčela, br. 10/1977.), čime je ukinuta mogućnost izravnog članstva s ciljem boljeg organiziranja i okupljanja pčelara. Umjesto plenuma i užeg Upravnog odbora između sjednica Skupštine Pčelarskim savezom rukovodi Izvršni odbor s predsjednikom i još deset članova. Predsjednik Skupštine po funkciji ulazi u Izvršni odbor. Izvršni odbor među svojim članovima bira dva potpredsjednika, blagajnika i tajnika, koji može biti i profesionalac, no u tom slučaju uz moralno-političke kvalitete mora imati i visoku ili višu stručnu spremu. Za počasne članove Pčelarskog saveza izabrani su: Stjepan Sudarević, inž. polj., Filip Šimić, Josip Belčić i Dragutin Loc (Pčela, br. 5/1977.). U okviru Pčelarskog saveza SR Hrvatske i šire tad se vode razgovori o mogućnosti uključivanja pčelarstva u privredne tokove države tako da se formira Poslovna zajednica za proizvodnju, preradu i promet pčela, pčelinjih proizvoda i pribora, a sve u okviru jedne šire poslovne zajednice u kojoj bi odlučivali samoupravno organizirani pčelari proizvođači. Savez živo surađuje sa zadržanim savezima i Privrednom komorom na formiranju samoupravne pčelarske strukture u kojoj će pčelarstvo stajati ravnopravno s ostalim granama. Godine 1977. odlično su zamedili novi novosadski hibridi suncokreta, stoga su vojvodanski pčelari vrcali po 30-40 kilograma suncokretova meda po košnici (Pčela, br. 11-12/1977.). U Hrvatskoj je tada bilo 22.000 hektara pod uljanom repicom i 8500 hektara pod suncokretom.

Na Zagrebačkom je velesajmu u vrijeme Novogodišnjeg sajma od 17. do 29. prosinca 1977. godine održana Prva pčelarska izložba Pčelarskog saveza SR Hrvatske, a koju je organiziralo povjerenstvo u sastavu Dragutin Loc, Đuro Sulimanović, Nenad Strižak i Stjepan Štoković. U sklopu ove izložbe 18. prosinca 1977. godine u dvorani Kineskog paviljona održana je Izborna skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske, prvi put na delegatskom principu. Od mogućih 80 delegata na Izornoj su skupštini prisustvovala 53. Tom je prilikom, drugi put te godine, izmijenjen Statut. Naime radi bolje zastupljenosti svih regija u Hrvatskoj Izvršni je odbor proširen s 10 na 14 članova. Za predsjednika Izvršnog odbora izabran je inž. Stjepan Jelić iz Zagreba, a za članove Đuro Berber iz Osijeka, Mirko Brence iz Zagreba, Radoslav Gomar iz Varaždina, Marijan Ivančan iz Koprivnice, Branko Čučković iz Nove Gradiške, Blaško Pajnić iz Zagreba, Krešo Bacić iz Čakovca, Milan Prečanin iz Zagreba, Nenad Strižak iz Zagreba, Zvonimir Šver iz Zagreba, Napoleon Salvadoro iz Rijeke i Ivan Munitić iz Splita. Izabrani su i članovi četiriju odbora (Odbora za samoupravne i ekonomske odnose, Odbora za informativnu i publicističku djelatnost, Odbora za tehnologiju i mehanizaciju te Odbora za zdravstvenu zaštitu pčela). Dužnosti tajnika i blagajnika su profesionalizirane (Pčela, br. 2/1978., str. 43.).

U prvoj točki Programa rada Pčelarskog saveza Hrvatske za 1978. godinu navedeno je: „U cilju ostvarivanja mogućnosti za udruživanje rada i sredstava pčelara u udruženi rad treba nastaviti s aktivnostima oko udruživanja pčelara u privredne pčelarske organizacije te udruživanje tih organizacija u Poslovnu jedinicu za pčelarstvo SR Hrvatske.“ (Pčela, br. 2/1978., str. 41.)

Sa skupštine pčelarskog društva Bagrem iz Kloštra Podravnog, foto: arhiva HPS-a

Poslovna zajednica za stočarstvo SR Hrvatske osnovana je 6. prosinca 1977. godine, s izvjesnim zakašnjenjem. (Pčela, br. 1/1978., str.21.)

U Osijeku je 12. veljače 1978. godine održana Konstituirajuća skupština pčelara Slavonije i Baranje. (Pčela, br. 5/1978.)

Iz 3. broja Pčele iz 1978. godine saznajemo da je Josip Belčić u vlastitoj nakladi izdao knjigu Od početnika do naprednog pčelara.

Savez je 27. travnja 1978. godine prihvatio prijedlog Programa i plana razvoja pčelarstva u SR Hrvatskoj od 1978. do 1982. godine. (Pčela, br. 5/1978.)

U 5. broju Pčele iz 1978. godine predsjednik Izvršnog odbora Pčelarskog Saveza Stjepan Jelić obavještava pčelare da je Savez kupio poslovne prostorije površine 110 m² u ulici 8. maja 26/III, i to na kredit s rokom otplate od 20 godina. Ujedno zahvaljuje svim pčelarima koji su tijekom proteklih četiriju godina novčanim prilozima pomogli ovu akciju, pri čemu se ističu predsjednik Mirko Brence, koji je akciju započeo, Zagrebačka pčelarska zadruga, a posebno njezin direktor inž. Tomislav Bulić, koji je osobno najviše doprinio da se taj prostor kupi. Sjednica Izvršnog odbora Pčelarskog saveza SR Hrvatske prvi je put održana u novom prostoru dana 6. srpnja 1978. godine.

Na prvom konstituirajućem sastanku 25. svibnja 1978. godine osnovan je Plenum pčelarske djelatnosti Poslovne zajednice za stočarstvo SR Hrvatske u Zagrebu sa sljedećim članicama: Pčelarska zadruga Osijek, Dalmatinska pčelarska zadruga Split, Pčelarska centrala Zagreb i Zagrebačka pčelarska zadruga.

U Portorožu je od 11. do 14. rujna 1978. godine održan 3. Međunarodni simpozij o apiterapiji.

U nedjelju 17. prosinca 1978. godine Pčelarski savez SR Hrvatske održao je u Kineskom paviljonu Zagrebačkog velesajma svoju redovnu Godišnju skupštinu. U administraciji Pčelarskog saveza radile su Tatjana Lazarus i Zdenka Vlajnić, puno radno vrijeme, te Jurica Kuzmiak polovicu radnog vremena. Pčelarima SR Hrvatske dodijeljeno je 1440 tona šećera za prihranjivanje pčela, to jest 18 kilograma po proizvodnoj košnici. Savezu su se priključila novoosnovana pčelarska društva iz Novigrada Podravnog, Kostajnice, Makarske i Buja. Usvojen je Pravilnik o dodjeli priznanja i počasnih zvanja Pčelarskog saveza. (Pčela, br. 4/1979.) Nakon punih pet godina Sabor SR Hrvatske na sjednici Vijeća udruženog rada 22. veljače 1979. godine donio je Zakon o mjerama za unapređenje stočarstva, a u kojem

je i pčelarstvo našlo svoje mjesto.

Stota obljetnica naše najstarije pčelarske udruge obilježena je svečano, u sklopu Devetoga kongresa pčelara Jugoslavije u Osijeku, od 19. do 21. travnja 1979. godine, u nazočnosti 500 delegata iz svih republika bivše države te velikog broja gostiju. Pritom su jedanaestorica pčelara iz Hrvatske dobila Zlatne značke: osmorica Zagrepčana iz takozvane vražje generacije, kako ih je nazvao prof. Tomašec (Mirko Brence, Josip Katalinić, Dragutin Loc, Stevo Lončarević, Lovro Peradin, Filip Šimić, Dragutin Vukelić i akademik Ivo Tomašec), potom Josip Belčić iz Peteranca, Ivan Turato iz Rijeke i Drago Vinkler iz Osijeka te Nijaz Abadžić iz Sarajeva, kao jedini izvan Hrvatske. Pozivajući se na podatke Pčelarskog saveza Hrvatske, direktor Pčelarske centrale Josip Karšić u svojem je referatu iznio činjenicu da razina proizvodnje meda u Jugoslaviji sedamdesetih godina još nije dostigla razinu iz 1939. godine. Istaknuo je da je to rezultat više tradicije pčelarenja i ljubavi prema pčelama, a manje ili nimalo organizirane proizvodnje robnih proizvođača i profesionalnih pčelara. (Zbornik Devetog kongresa pčelara Jugoslavije, str. 7., Osijek, 19. – 21. travnja 1979.)

Prema podacima Saveznog zavoda za statistiku potrošnja se meda u Jugoslaviji od 1970. do 1977. godine udvostručila. S 4801 povećana je na oko 10.500 tona, odnosno s 0,24 kilograma na 0,48 kilograma po stanovniku. U istom se razdoblju domaća proizvodnja meda kretala između 3568 i 5853 tone. Povećana potrošnja nije zadovoljena povećanom proizvodnjom, nego – uvozom. U 1970. godini uvoz je iznosio 16 posto domaće proizvodnje, a u 1977. godini čak je bio i veći od domaće proizvodnje za 19,4 posto! To je usporavajuće djelovalo na razvoj i unapređenje pčelarstva. U SR Hrvatskoj u (samo) su 44 posto općina djelovala lokalna pčelarska društva. Pčelarstvo bi valjalo gledati šire od proizvodnje pčelinjih proizvoda, to jest i kroz oprašivačku djelatnost, kroz zaštitu čovjekove okoline te kroz biološku ravnotežu u prirodi. (Pčela, br. 6/1979.) Posebna je pozornost posvećena zadacima daljnjeg omasovljenja društava jer sve više prevladava svijest da samo udruženim snagama pčelari mogu dobiti odgovarajuće mjesto u našem samoupravnom sustavu. Osnovana su pčelarska društva u Ivanić-Gradu i Drnišu, a u osnutku je bilo i Pčelarsko društvo u Labinu. (Pčela, br. 11-12/1979.)

Novi Statut Pčelarskog saveza SR Hrvatske donesen je 16. prosinca 1979. godine na Izornoj skupštini održanoj u dvorani Kineskog paviljona Zagrebačkog velesajma. Za predsjednika Predsjedništva od 13 članova izabran je Đuro Berber iz Osijeka.

Početkom 1980. godine pod vodstvom mr. Đure Sulimanovića održani su dvodnevni tečajevi za zdravstvene kontrolore pčela u Rijeci i Bjelovaru. Interesantan je njegov članak Pčelarstvo danas (Pčela, br. 10/1980.), koji je napisan povodom ambicioznog plana Industrijsko-poljoprivrednoga kombinata Osijek da u okviru svoje radne organizacije formira društveni pčelinjak. Naime u članku se navodi podatak da u SR Hrvatskoj postoji samo jedan pčelinjak u društvenom vlasništvu, a to je pčelinjak Veterinarske stanice na Hvaru.

Na sjednici Predsjedništva Pčelarskog saveza SR Hrvatske održanoj 22. studenoga 1980. godine predsjednik mr. Berber obavijestio je prisutne da IPK Osijek kani oformiti društveni pčelinjak koji bi do 1985. godine imao 3000 košnica. Glavna svrha toga društvenog pčelinjaka bit će oprašivanje.

U Valpovu je 15. ožujka 1981. godine osnovano Pčelarsko društvo „Valpovština“.

U Zagrebu je 21. ožujka 1981. godine održana redovna Godišnja skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske. U Savez je tada bilo učlanjeno 55 pčelarskih društava. Od minule sjednice Skupštine Savez je predstavljalo Predsjedništvo koje su činili: predsjednik Skupštine Blaško Pajnić iz Zagreba, predsjednik Predsjedništva dr. Đuro Berber iz Osijeka, potpredsjednik Predsjedništva mr. Zvonimir Šver iz Zagreba te 11 članova: Valent Ambrošić iz Koprivnice, Nikola Čuljat iz Zadra, Vladimir Hajduković iz Donjeg Miholjca, Stipe Krešić iz Metkovića, Ivan Matijašić iz Duge Rese, Lovro Plantak iz Varaždina, Milan Preočanin iz Zagreba, Nikola Randić iz Rijeke, Napoleon Salvaro iz Rapca, Nenad Strizak iz Zagreba i Marinko Vignjević iz Bjelovara. Predsjedništvo je radilo pod nadzorom Samoupravne kontrole, koju su činili predsjednik Dragutin Loc iz Zagreba te članovi Ante Balen iz Petrinje i Tomo Vrbanus iz Đakova.

Na inicijativu Pčelarskog Saveza prvi put od njegova osnutka Republički komitet za poljoprivredu imenuje Republičku stručnu komisiju za pčelarstvo, a pčelarstvo se ozakonjuje kao privredna grana u Zakonu o stočarstvu SR Hrvatske te ulazi u sustav planiranja i kreditno-monetarnu politiku SR Hrvatske. Prvi se put donosi program razvoja pčelarstva SR Hrvatske za razdoblje od 1975. do 1985. godine te Samoupravni sporazum o osnovama plana proizvodnje, prerade i prometa pčela i pčelinjih proizvoda u SR Hrvatskoj za razdoblje od 1981. do 1985. godine.

Predsjedništvo Pčelarskog saveza SR Hrvatske u travnju 1981. godine, nakon provedenog natječaja, na radno mjesto glavnog i odgovornog urednika Pčele imenovalo je Koviljku Majnarić, dipl. vet. med.

Skupština Pčelarskog saveza Hrvatske pod predsjedanjem Milana Preočanina 24. travnja 1983. godine donosi novi Statut, čime mijenja status pčelarskih organizacija, kako Pčelarskog saveza tako i svih pčelarskih društava. Prema novom Statutu članovi Pčelarskog saveza su pčelarska društva, poslovne zajednice za pčelarstvo Hrvatske i druge organizacije koje rade na unapređenju pčelarstva te počasni članovi, pojedinci zaslužni za unapređenje pčelarstva. Skupštinu čine delegati društava i ostalih članica (1 delegat na 30 članova, gotovo kao i danas). Skupština bira Predsjedništvo i Odbor samoupravne kontrole. Članstvo u pčelarskom društvu, a time i u Pčelarskom savezu, može biti redovno, počasno i potpomažuće. Redovni članovi plaćaju članarinu u čiji je iznos uračunata i pretplata na časopis Pčela. Predsjedništvo ima 17 članova koji se biraju po regijama među delegatima Skupštine. Mandat članova Predsjedništva, kao i mandat delegata Skupštine, traje četiri godine. Predsjednik Predsjedništva ujedno je i predsjednik Skupštine. Predsjednik Predsjedništva bira se na dvije godine i može biti biran najviše dva puta uzastopce. Savez ima

glavnog tajnika, profesionalca ili volontera, s mandatom od četiri godine, koji je po položaju član Predsjedništva (30 godina Pčelarskog saveza, Pčela, br. 1/1985., str. 8.). Osnovana su pčelarska društva u Belom Manastiru (13. ožujka 1983.) te u Donjoj Stubici i Konjsčini. Tijekom 1982. i početkom 1983. godine iz sredstava takozvanoga Zelenog plana (Međunarodnog fonda za obnovu i razvoj) kreditirano je 180 pčelara za kupnju oko 9000 košnica, vozila za pčele te druge pčelarske opreme. Rok otplate kredita iznosio je deset godina.

Na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu 16. i 17. travnja 1983. godine održan je tečaj za zdravstvene kontrolore pčela, dok je 10. i 11. prosinca u tadašnjem Domu Jugoslavenske narodne armije održano vrlo uspješno dvodnevno savjetovanje za početnike i iskusnije pčelare, koje će s vremenom postati tradicionalno. Izborna skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske održana je 10. ožujka 1984. godine na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Na njoj je izabrano 17 članova delegata Predsjedništva, koji su na prvoj sjednici za predsjednika s mandatom od dvije godine izabrali Marinka Vignjevića. Dotadašnji predsjednik Mirko Čuruvija izabran je za glavnog tajnika. Bilo je to vrijeme krize s gorivom, pa su članovi pčelarskih društava dobili pravo na dodatne količine bonova za benzin, što je dovelo do povećanja broja članova u udrugama. Osnovana su pčelarska društva u Krapini, Čabru, Dugoj Resi, Vrbovskom i Županji. Društvena organizacija pčelara Poreč osnovana je 13. svibnja 1984. godine.

Povodom 30. obljetnice Pčelarskog saveza Hrvatske u Zagrebu je 8. i 9. prosinca 1984. godine, u nazočnosti 400 pčelara, održano savjetovanje i Sabor pčelara SR Hrvatske. U toj je jubilarnoj godini u Pčelarskom savezu u sklopu 80 pčelarskih društava bilo 6000 pčelara, koji su pčelari sa 70.000 košnica. U Hrvatskoj je tada bilo ukupno 12.000 pčelara sa 150.000 pčelinjih zajednica, što znači da je u naš savez bilo uključeno tek 50 posto pčelara i njihovih košnica. (Pčela, br. 1-2/1985.)

Postdiplomski studij pčelarstva na Fakultetu poljoprivrednih znanosti u Zagrebu počeo je 1984. godine s upisom prve generacije. Tadašnji je društveni stav bio da se fakulteti povežu s pčelarskom privredom tako da se na jednoj od visokoškolskih ustanova osnuje pčelarski znanstveno-obrazovni razvojni centar s pokretnim pčelinjakom sa sto košnica.

Predsjedništvo skupštine Pčelarskog društva Varaždin, foto: arhiva HPS-a

PČELARSKI SAVEZ HRVATSKE (1985. – 1991.)

S ljedeća redovna Godišnja skupština Pčelarskog saveza SR Hrvatske održana je 9. ožujka 1985. godine na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Tom je prilikom, a povodom tridesetogodišnjice postojanja i djelovanja našeg saveza, predsjednik Sabora SR Hrvatske Ivo Latin u ime Predsjedništva SFRJ uručio predsjedniku Predsjedništva Pčelarskog saveza Hrvatske Marinku Vignjeviću orden Zasluge za narod sa srebrnim zracima. Skupština je jednoglasno usvojila:

1. da se Bogdan Penjić proglasi utemeljiteljem modernog, organiziranog pčelarstva u nas
2. da se kao najviše priznanje Pčelarskog saveza Hrvatske ustanovljuje Plaketa s likom Bogdana Penjića. (Pčela, br. 5/1985.)

Dana 18. i 19. siječnja 1986. godine u kinodvorani Doma JNA u Zagrebu Pčelarski savez Hrvatske organizirao je za oko 250 pčelara tad već tradicionalno Savjetovanje o pčelarstvu. Na izložbi postavljenoj u predvorju najveći su interes izazvale košnice koje je proizvodio Građevinsko-industrijski kombinat „Međimurje” u svojem pogonu u Hodošanu. Radna skupina Pčelarskog saveza izradila je izvedbene nacрте košnica po kojima je, pod nadzorom Saveza, spomenuti kombinat proizvodio košnice.

Na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu 15. ožujka 1986. godine održana je redovna Godišnja skupština Pčelarskog saveza Hrvatske. U uvodnom se izlaganju predsjednik Marinko Vignjević osvrnuo na ekonomsku krizu u zemlji koja je pogodila i pčelarstvo, a odrazila se kroz niže otkupne cijene te visoke cijene repromaterijala, goriva i drugog, ali i na velike gubitke koje pčelari trpe zbog varoe.

U zagrebačkom hotelu Esplanade od 29. rujna do 2. listopada 1986. godine održan je Međunarodni simpozij Zdravstvena zaštita pčela.

Pod vodstvom predsjednika Predsjedništva Pčelarskog saveza Marinka Vignjevića redovna Godišnja skupština Pčelarskog saveza Hrvatske održana je 14. ožujka 1987. godine na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Delegati su se pozitivno izjasnili o realizaciji Programa razvoja pčelarstva u SR Hrvatskoj do 1990. godine s mogućnošću razvoja primarne pčelarske proizvodnje kreditiranjem nabave košnica i ostaloga pčelarskog pribora.

Deseti kongres pčelara Jugoslavije održan je od 24. do 27. rujna 1987. godine u Kragujevcu. Tom je prilikom iznesen podatak da su u 1986. godini pčelari u Hrvatskoj iz 85.000 košnica izvrćali 900 tona meda.

Izborna skupština Pčelarskog saveza Hrvatske održana je 12. ožujka 1988. godine. Novoizabrano je Predsjedništvo na konstituirajućoj sjednici 12. ožujka 1988. godine za svojeg novog predsjednika izabralo Mirka Ćuruviju, dipl. ing. agr., a za tajnika direktora Pčelarske centrale Zagreb Josipa Karšića, dipl. ecc. Obojica su dužnost obnašali volonterski. Tijekom godine se Predsjedništvo prihvatilo organizacije 33. Kongresa Apimondije, koji se trebao održati u Splitu od 29. rujna do 5. listopada 1991. godine. Glavna tema kongresa trebala je biti Uzgoj pčela od Antona Janše do danas. Za novog predsjednika Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije 17. rujna 1988. godine izabran je dr. Đuro Berber, delegat iz Hrvatske. Tradicionalno Savjetovanje o pčelarstvu održano je 10. i 11. prosinca 1988. godine, prvi put u Domu boraca i omladine u Kumrovcu.

U natoč činjenici da je varoa u Hrvatskoj bila prisutna već 10-12 godina, ona je od 1986. do 1988. godine opustošila mnoge pčelinjake. Zbog gubitaka, koji su procijenjeni na 70 posto, Pčelarski je savez pokrenuo inicijativu za sanaciju nastalih šteta

Međunarodni simpozij o varooi održan u Splitu 1984. godine, foto: arhiva HPS-a

regresiranjem nabave matica, rojeva i lijevka za pčele. Predsjedništvo je razradilo aktivnosti koje treba razviti u svih 98 pčelarskih društava u SR Hrvatskoj radi provođenja Naredbe o obaveznom suzbijanju varooze, koju je izdao Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo 19. travnja 1989. godine.

U zgradi bivše rezidencije Josipa Broza Tita u Kumrovcu 27. lipnja 1989. godine osnovan je Jugoslavenski pčelarski razvojno-znanstveni i obrazovni repro-centar. Njegovu je osnivanju znatno doprinio Mirko Ćuruvija, tadašnji predsjednik Pčelarskog saveza Hrvatske. Na žalost svih naših pčelara, ova ideja na početku Domovinskog rata nije naišla na razumijevanje šire javnosti te je zamrla.

Povodom 110. obljetnice organiziranog pčelarstva Hrvatske i 35. godišnjice Pčelarskog saveza, u Kumrovcu je 15. prosinca 1989. godine održana njegova Izvanredna skupština, koju je vodio dr. Zdravko Laktić, dok je predsjednik dipl. ing. Mirko Ćuruvija održao prigodni referat. Uz nazočne predsjednike republičkih saveza, skup je prije prof. dr. Đure Berbera, predsjednika Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije, pozdravio predsjednik Apimondije gospodin Raimond Borneck. Tom je prilikom donesena odluka o proglašenju 2. ožujka Danom pčelarstva Hrvatske te je prvi put dodijeljeno priznanje „Bogdan Penjić” zaslužnim članovima, a to su bili: PD „Pčela” iz Osijeka, Josip Katalinić, Lovro Peradin, dr. Đuro Berber, Mirko Ćuruvija, dr. Bojana Milković, Ćedo Pajić te Zavod za biologiju i patologiju riba i pčela Veterinarskog fakulteta.

Izdavačka djelatnost Pčelarskog saveza tad je bila u velikoj krizi, ponajprije zbog učestalog povećavanja cijene papira. Zbog toga 12. broj Pčele iz 1989. godine nije ni otišao u tisak. Na posljednjoj sjednici Predsjedništva Pčelarskog saveza Hrvatske u 1989. godini, u vrijeme teške ekonomske krize i visoke inflacije u državi, odlučeno je da članarina za 1990. godinu iznosi 30 njemačkih maraka.

Radi zaštite domaćeg meda Pčelarski je savez izradio prijedlog projekta za plasman meda na domaće i strano tržište. Na temelju kontrole i analiza medova Pčelarski bi savez pčelarima izdavao odgovarajuće naljepnice (etikete) koje bi jamčile izvornost i kvalitetu takvih medova na tržištu. Savez se zalagao za deklariranje uvoznog meda jer se on tad, budući da je bio jeftiniji, uvezio i potom miješao s domaćim te se na kraju kao domaći med i prodavao. Ocijenjeno je da je disparitet cijena pčelinjih proizvoda i ostalih prehrambenih artikala najnepovoljniji u posljednjih 40 godina.

Iduća sjednica Skupštine Pčelarskog saveza održana je 10. ožujka 1990. godine. Iako nije bila izborna, na zahtjev Mirka Ćuruvije, koji je bio preuzeo dužnost v. d. direktora Jugoslavenskoga pčelarskog centra u Kumrovcu, na mjesto predsjednika Skupštine i Predsjedništva Pčelarskog saveza Hrvatske izabran je dr. Zdravko Laktić. Ujedno je postao i glavni i odgovorni urednik Pčele.

Tradicionalno Savjetovanje o pčelarstvu organizirano je 17. i 18. studenoga 1990. godine u Hotelu International u Zagrebu.

Kao jedna od pretkongresnih aktivnosti, u Zagrebu je od 6. do 8. svibnja 1991. godine organiziran međunarodni

simpozij Selekcija i uzgoj kranjske pčele, no bio je slabo posjećen. Nažalost, zbog ratne situacije u Hrvatskoj i Jugoslaviji 33. Kongres Apimondije, koji se trebao održati u Splitu od 29. rujna do 5. listopada 1991. godine, krajem srpnja je odgođen, a potom je na sjednici Izvršnog odbora Apimondije u Udinama 30. studenoga 1990. godine i otkazan.

Zbog ratne situacije sve dotadašnje aktivnosti u Pčelarskom savezu Hrvatske bile su relativizirane ili zaustavljene.

OD PČELARSKOG SAVEZA HRVATSKE DO HRVATSKOGA PČELARSKOG SAVEZA (1992. – 1998.)

Predsjedništvo Pčelarskog saveza Hrvatske na čelu s dr. Zdravkom Laktićem, prognanikom i pčelarom iz Baranje, dana 17. listopada 1991. godine donosi odluku o istupanju Pčelarskog saveza Hrvatske iz Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije.

Već sredinom 1992. godine naš je savez uz pomoć skupine stručnjaka objavio Program obnove i razvoja hrvatskog pčelarstva, čime je naznačio smjernice za poslijeratnu obnovu, posebice na područjima stradalima tijekom Domovinskog rata. U njemu je navedeno sljedeće:

Obnovu i razvoj hrvatskog pčelarstva treba temeljiti:

- na istodobnosti i međusobnoj uvjetovanosti obnove i razvitka
- na redefiniranju funkcija pčelarstva u hrvatskom pčelarstvu
- na usporednim prednostima za razvitak pčelarstva
- na marketinškoj razvojnoj koncepciji
- na suvremenoj organizaciji i tehnologiji pčelarenja
- na suvremenoj organizaciji dorade, prerade i prometa pčelinjih proizvoda.

Pčelarski se savez pritom zauzima za razvoj pčelarstva koji neće biti isključiva zadaća pčelara (poduzetnika), nego istodobno i zadaća cijele zajednice (države).

Agrarna politika mora:

- obuhvatiti kreditiranje investicija u pčelarstvu i njihovo subvencioniranje
- regresiranjem poticati nabavu standardnih košnica i selekcioniranih matica
- dodjeljivanjem premija poticati organiziranu proizvodnju visokokvalitetnih selekcioniranih matica
- diferencijalnom poreznom politikom poticati razvoj pčelarstva
- carinama i prelevmanima pri uvozu pčelinjih proizvoda štititi domaće pčelarstvo, a kreditima poticati izvoz tih proizvoda
- propisima regulirati i poticati oprašivanje poljoprivrednih kultura
- trajno i sustavno propagirati veću potrošnju pčelinjih proizvoda
- regresirati troškove nadzora i zaštite pčelinjeg zdravlja koji se provode prema zakonima.

U programu se dalje navodi da ako navedene probleme uskoro ne riješimo, o njima ćemo slušati i na sljedećim obljetnicama. Treba pronaći način da se valorizira vrijednost oprašivanja u našoj zemlji, koja ima intenzivnu poljoprivredu i pčelarstvo. Na kraju, Pčelarski savez i svi njegovi članovi moraju uložiti sve svoje snage da se svi naši pčelari okupe u društvima. Također je potrebno pridati dužnu pozornost radu pčelarskih društava jer se ovaj program može ostvariti samo zajedničkim snagama.

Nova Izborna skupština Pčelarskog saveza Hrvatske održana je 13. ožujka 1993. godine. Izabran je novi Upravni odbor sastavljen od 21 člana, od kojih je svaki bio predstavnik po jedne županije. Za predsjednika Skupštine i Upravnog odbora te za glavnog i odgovornog urednika Pčele imenovan je prof. dr. Đuro Sulimanović. Njegov prethodnik dr. Zdravko Laktić iznio je podatke o posljedicama agresije na Republiku Hrvatsku koji se odnose na pčelarski sektor: oštećene su, otuđene ili uništene 33.000 košnica s pčelama ili 37,7 posto njihova ukupnog broja u Hrvatskoj, broj pčelara članova Pčelarskog saveza opao je s 2512 u 1991. godini na 1159 u 1992. godini, a od 80 pčelarskih društava u 1991. godini iduće su godine aktivna bila tek 44. Osim toga, naklada časopisa Pčela pala je sa 6000 na 3000 primjeraka.

U izvješću za 1993. godinu vršitelj dužnosti tajnika dr. Zdravko Laktić ustvrdio je da je naše pčelarstvo na najkritičnijoj točki razvoja u posljednjih deset godina. Pčelare muči status pčelarstva i naš odnos s državom, odnosno s vlašću. Tko je za nas nadležan? Prisutan je sve jači strah od oporezivanja ostarjelih pčelara, na kojima je sveprisutan teret svih teškoća proizvođača hrane.

Program obnove i razvoja hrvatskog pčelarstva poduprt zaključcima Skupštine postao je temelj programa rada u sljedećem razdoblju. Od 16 nabrojanih točaka izdvajamo sljedeće:

- povećati broj proizvodnih košnica povoljnim kreditima i regresima za nabavu košnica
- ispitati mogućnost plasmana meda na domaćem i stranom tržištu
- tražiti regresiranje troškova zdravstvene zaštite pčela
- raditi na osposobljavanju pčelara za proizvodnju, doradu, pakovanje i plasman vlastitih proizvoda
- izrada izvedbenih projekata
- program izrade i registracije „meda s geografskim porijeklom“
- aktiviranje inspeksijske kontrole deklaracije uvoznog meda.

Pčelarski savez Hrvatske, unatoč svim nastojanjima i svim tumačenjima odgovornima u nadležnim ministarstvima, nije uspio osigurati kredite za osnivanje i proširenje bilo primarne proizvodnje bilo dorade. U 1993. godini ukupna vrijednost kredita iznosila je simboličnih 15.000 njemačkih maraka! Krajem te godine bačve i kante pčelara bile su pune neprodanog meda. S ciljem zaštite našeg pčelarstva od uvoza jeftinog meda Pčelarski je savez konačno 1994. godine uspio ishoditi uvođenje prelevmana na uvoz meda u visini od 1,5 njemačkih maraka po kilogramu. Da bi se zaustavila negativna kretanja u primarnoj proizvodnji, Pčelarski se savez tad okrenuo Hrvatskoj gospodarskoj komori te su osnovani odbori za pčelarstvo, najprije u Osijeku, a potom u Bjelovaru i Zagrebu.

Dana 1. siječnja 1994. godine na snagu je stupio Zakon o porezu na dohodak u kojem je, iz načelnih razloga, prvi put u Republici Hrvatskoj uvedena porezna obveza i za pčelare.

Prema uredbi o premijama za određene proizvode u poljoprivredi 1994. godine uvedena je premija za selekcionirane pčelinje matice od 4 njemačke marke po matici, isplaćivano u dinarskoj protuvrijednosti.

Na sjednici Upravnog odbora Pčelarskog saveza Hrvatske koja je održana 9. veljače 1994. godine usvojena je odluka o vraćanju starog naziva našem listu. Za novu vršiteljicu dužnosti tajnice, koja će zamijeniti umirovljenoga dotadašnjeg tajnika dr. Zdravka Laktića, imenovana je Tatjana Brence-Lazarus. Dužnost urednika Hrvatske pčele preuzeo je volonterski tadašnji glavni i odgovorni urednik dr. Đuro Sulimanović.

Redovna Godišnja skupština Pčelarskog saveza Hrvatske održana je 19. ožujka 1994. godine, a dan kasnije tradicionalno Savjetovanje o pčelarstvu, sve na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Raspravljajući o provedbi aktualnog Programa obnove i razvoja hrvatskog pčelarstva mr. Nenad Strižak u svojoj je raspravi uz obližnjak presjek aktivnosti Pčelarskog saveza Hrvatske u minulih 40 godina izdvojio pet temeljnih problema:

- nekontroliran uvoz meda, često sumnjive kakvoće
- neiskazivanje podrijetla meda u proizvodima
- neisplaćivanje nadoknade za oprašivanje bilja
- neučinkovit rad saveza kao posljedica loše organizacije
- neprofesionalnost u pčelarskoj struci i zastupanju pčelarskih interesa.

Osim toga, kašnjenje u digitalizaciji u ovo informatičko doba, golem Upravni odbor i zastario delegatski sustav u kojem se ne čuje dovoljno glas takozvanih neposrednih

Milan Preočanin, predsjednik PSH na skupštini 1985. godine, foto: arhiva HPS-a

Delegati na skupštini PSH 1986. godine, foto: arhiva HPS-a

pčelara koji se bave primarnom proizvodnjom i radi kojih je Pčelarski savez i osnovan, po njemu su tada bili glavni i za većinu pčelara nesagledivi problemi. (Hrvatska pčela, br. 4/1994., str. 60.)

U sklopu Poslovne zajednice za stočarstvo u Zagrebu je 16. lipnja 1994. godine osnovana Pčelarska grupacija.

Na sjednici Upravnog odbora Pčelarskog saveza Hrvatske 21. lipnja 1994. godine na prijedlog Izdavačkog savjeta dr. Đuro Sulimanović razriješen je dužnosti glavnog i odgovornog urednika Hrvatske pčele, a za novu je urednicu imenovana Tatjana Brence-Lazarus. Na istoj je sjednici dr. Đuro Sulimanović dao neopozivu ostavku na dužnost predsjednika Pčelarskog saveza Hrvatske. Na sljedećoj sjednici Upravnog odbora dužnost predsjednika prihvatio je Josip Karšić, direktor Pčelarske centrale.

Pčelarski savez Hrvatske 17. prosinca 1994. godine u dvorani Hrvatske gospodarske komore u Zagrebu svečano je i radno proslavio 40. obljetnicu svojeg osnutka. Referat o obljetnici iznio je predsjednik Josip Karšić (Hrvatska pčela, br. 12/94 i 1/95.) Između ostaloga je naveo da su nakon akademika Tomašeca predsjednici Pčelarskog saveza bili: Mirko Brence, Stjepan Jelić, Blaško Pajnić, Napoleon Salvaro i Josip Žunić, dr. Đuro Berber, Milan Preočanin, Marinko Vignjević, Mirko Ćuruvija, dr. Zlatko Laktić, dr. Đuro Sulimanović i on. Sljedeća redovna Godišnja skupština održana je 18. ožujka 1995. godine u Velikoj dvorani Hrvatske gospodarske komore u Zagrebu. Izaslanici Skupštine za predsjednika su jednoglasno izabrali Mirka Vorela iz Zaboka, a za dopredsjednika Ivana Legata iz Karlovca. Novoizabrani predsjednik iznio je svoj prijedlog programa rada za sljedeće razdoblje u 13 točaka. Skupština je prihvatila prijedlog mr. Nenada Strižaka, izaslanika Pčelarskoga društva Zagreb, da Upravni odbor između sebe imenuje sedmeročlano povjerenstvo koje

će do jeseni izraditi prijedlog novog Statuta u skladu sa Zakonom i željama pčelara te prijedlog novog načina rada cijeloga Pčelarskog saveza.

Od 19. do 26. travnja 1995. godine na Visu se održavao Međunarodni simpozij Uzgoj pčela na otocima. Na simpoziju su, osim naših, sudjelovali i znanstvenici iz Austrije, Engleske, Grčke, Italije, Rusije i Slovenije. Gospodin Hermann Pechacker s Pčelarskog instituta u austrijskom okrugu Lunz am See iznio je svoja iskustva s uzgojem i selekcijom matica s naglaskom na organiziranost uzgajivača u zasebne organizacije.

Kako nas je izvijestio Nijaz Abadžić, nositelj Povelje časti Ujedinjenih naroda, novinar i autor nekoliko knjiga o pčelama te ujedno i jedan od učenika Pčelarske škole u Novom Vinodolskom, glavne teme 34. Međunarodnoga pčelarskoga kongresa održanoga u švicarskom gradu Lausanne od 15. do 19. kolovoza 1995. godine bile su pčelarstvo između ekonomskih i ekoloških izazova te rasprava o medonosnoj pčeli i njezinu okolišu.

U Osijeku je od 27. ožujka do 6. travnja 1996. godine, u sklopu sajma Osijek-Flora '96, a u organizaciji Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Osijek i časopisa Hrvatska pčela, održano prvo ocjenjivanje meda u Hrvatskoj.

Član Pčelarskog saveza Hrvatske mr. Zlatko Dominiković, dipl. ing. agr. imenovan je 16. prosinca 1996. godine ministrom poljoprivrede i šumarstva.

U siječnju 1997. godine Vlada je uredbom osnovala Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu (HZPSS).

Nova Izborna skupština Pčelarskog saveza Hrvatske održana je 5. travnja 1997. godine (Hrvatska pčela, br. 4/97.). U izvještaju o radu Upravnog odbora predsjednik Mirko Vorel je, analizirajući rad u Savezu, naglasio da cjelokupno poslovanje, zajedno s uređenjem i izdavanjem našeg časopisa, osiguravaju dvije djelatnice.

Predsjednik volonterski obavlja mnoge zadatke, za što odvaja svoje slobodno vrijeme i godišnji odmor. Upravni se odbor sastaje nekoliko puta godišnje vrednujući rad navedenih osoba te donosi nove programske zadatke. Pri posjetu ministru poljoprivrede Mateju Jankoviću zamolio ga je za pomoć radi:

1. revitalizacije oslobođenih područja
2. revalorizacije vrijednosti opravišavanja kulturnog bilja uz pomoć pčela
3. regresiranja sredstava utrošenih na lijekove i zdravstvenu zaštitu pčela od bolesti koje se suzbijaju po zakonu
4. osiguravanja premije za pčelinje matice
5. prelevmana na uvoz meda kao zaštitne mjere domaće proizvodnje
6. financiranja jednog zaposlenika, bilo predsjednika ili osobe koju bi imenovalo Ministarstvo poljoprivrede za rješavanje pčelarskih problema.

Na prijedlog Radnog predsjedništva za predsjednika Skupštine i Upravnog odbora Pčelarskog saveza Hrvatske jednoglasno je izabran mr. Zlatko Dominiković, a za dopredsjednika Nikola Vujnovac. U više od 70 pčelarskih društava u Pčelarskom savezu Hrvatske tad je bilo učlanjeno 1787 pčelara. Godišnja proizvodnja meda kretala se od 130 do 280 tona. Otkupne cijene meda bile su niske, a maloprodajne previsoke.

Sa sjednice Grupacije pčelarstva pri Hrvatskoj gospodarskoj komori 21. srpnja 1997. godine Ministarstvu poljoprivrede upućen je prijedlog mjera za poboljšanje pčelarstva u Republici Hrvatskoj. Navedene su mjere obuhvaćale uvođenje poticaja za proizvodnju meda u visini od 3 kune po kilogramu, uvođenje zaštitne cijene meda u visini do 10,7 kuna po kilogramu te kreditiranje pčelarstva na rok od pet godina s počekom od dvije godine uz minimalne godišnje kamate.

Na temelju Plana i programa uzgoja pčela u Republici Hrvatskoj, koji je Vlada donijela na sjednici 24. travnja

1997. godine u organizaciji Ministarstva poljoprivrede i šumarstva te Hrvatskoga stočarsko-seleksijskog centra, dana 18. listopada predstavljena je knjiga Program gojidbenog stvaranja pčela u Republici Hrvatskoj.

Pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede i šumarstva, u organizaciji tvrtke PIP te u suradnji s Agronomskim i Veterinarskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu u Kongresnoj dvorani Zagrebačkog velesajma 22. prosinca 1997. godine održano je savjetovanje hrvatskih pčelara pod radnim nazivom Partnerski odnosi u pčelarstvu.

U povodu blagdana našeg zaštitnika svetog Ambrozija 7. prosinca 1997. godine održani su I. Hlebinski susreti. Na VII. Hlebinskim susretima 2003. godine osnovan je Pčelarski red svetog Ambrozija.

Redovnu Godišnju skupštinu Pčelarskog saveza Hrvatske održanu 10. siječnja 1998. godine otvorio je predsjednik mr. Zlatko Dominiković, a predsjedao joj je mr. Nenad Strižak. Nakon podnesenih i usvojenih godišnjih izvješća o radu, predsjedatelj je Skupštini iznio prijedlog novog Statuta te promjenu imena Pčelarskog saveza Hrvatske u Hrvatski pčelarski savez. Poslije kraće rasprave prijedloge koje je donio Upravni odbor na sjednici održanoj dva tjedna prije Skupština je usvojila bez većih primjedbi.

S obnovom ratom pogođene Hrvatske te s rastom gospodarstva krajem 20. i početkom 21. stoljeća počelo je novo poglavlje za hrvatsko pčelarstvo. Država i lokalne zajednice počele su uvoditi razne subvencije, što je u kombinaciji s osnivanjem novih pčelarskih udruuga te s porastom broja pčelara dovelo do znatnog razvoja Hrvatskoga pčelarskog saveza. Ovo razdoblje označava pravu ekspanziju pčelarstva u Hrvatskoj. Budući da smo svi svjedoci tog napretka, njegov cjelovit prikaz i analizu ostavljamo budućim generacijama i budućim obljetnicama, koje će ispisati nove stranice ove uspješne priče.

Hlebinski susreti održavaju se od 1996. godine, foto: arhiva HPS-a

prof. dr. sc. Ivana Tlak Gajger,
Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Život i djelo akademika Ive Tomašeca

Akademik Ivo Tomašec bio je hrvatski veterinarski znanstvenik i stručnjak snažne osobnosti koji je svojim znanstvenim i stručnim opusom te međunarodnim ugledom obilježio hrvatsku veterinarsku znanost i struku 20. stoljeća. Bio je prvi znanstvenik na području biologije i bolesti pčela u Hrvatskoj.

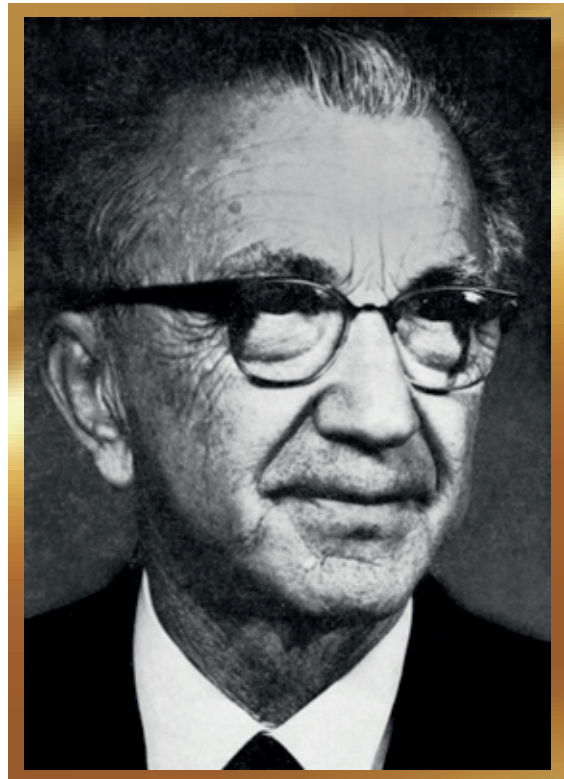
Akademik Ivo Tomašec rođen je 16. listopada 1904. godine u Novom Marofu. Za vrijeme školovanja njegova se obitelj preselila u Varaždin, gdje je 1923. godine završio Realnu gimnaziju, nakon koje je upisao Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 1928. godine, no još ga je tijekom studija zapazio prof. dr. S. Plasaj te je 1929. godine primljen za asistenta na Zavodu za nauku o zarazama. Doktorirao je 1930. s temom Prinos k poznavanju djelovanja myosalvarsana na eksperimentalni antraks bijelih štakora. Godine 1936. izabran je za docenta i povjerena mu je nastava iz Biologije i patologije pčela i svilaca. Iste je godine osnovan Zavod za biologiju i patologiju riba i pčela, čije je uređenje i vođenje povjereno doc. Tomašecu. Akademske godine 1939./1940. preuzeo je i nastavu iz Biologije i patologije riba i rakova. Za izvanrednog je profesora izabran 1940., a za redovitog 1945. godine. Započevši svoj stručni i znanstveni razvoj na širokom području znanosti o zarazama, određeno je vrijeme boravio u inozemnim znanstvenim ustanovama kao što su Biološki zavod u Berlinu (kolovoz i rujan 1935.), Bakteriološki zavod u Liebefeld-Bernu (lipanj 1937.), Veterinarska visoka škola u Alfortu, Pasteurov zavod u Parizu (od siječnja do ožujka 1938.) te Biološki zavod u Münchenu (lipanj i srpanj 1939.).

Sudjelovao je u izvođenju svih oblika diplomske nastave iz ribarstva i pčelarstva. Napisao je sveučilišni udžbenik Biologija pčela (1949.) te niz drugih knjiga (Bolesti pčelinjeg legla, Bolesti odraslih pčela, Opaka gnjiloća pčelinjega legla). Pod njegovim se mentorstvom usavršavao veći broj stručnjaka za pčelinje bolesti, primjerice prof. dr. N. Snoj, koja je, nakon doktorata o nozemozi, na Veterinarskom odjelu Fakulteta za agronomiju, šumarstvo i veterinarstvo u Ljubljani osnovala zavod sličan našem u Zagrebu, ili prof. dr. S. Matuka, koji je nakon doktorata o amebiozi pčela slično učinio na Veterinarskom fakultetu u Sarajevu.

Objavio je više od 250 radova u domaćim i inozemnim časopisima te u zbornicima radova s domaćih i međunarodnih skupova. Znanstveni opus prof. Tomašeca može se podijeliti na tri glavna područja. Prvo je veterinarska mikrobiologija i zarazne bolesti dok je kao asistent radio u Zavodu za nauku o zarazama. Drugo područje njegova znanstvenoga djelovanja jesu zarazne

bolesti riba, ponajprije zarazna vodena bolest šarana, dok su treće zarazne bolesti pčela, pri čemu se istaknuo istraživanjima bolesti pčelinjeg legla. Istraživanja je provodio u okviru odobrenih znanstvenoistraživačkih tema, stoga je već 1954. godine od Sveučilišta u Zagrebu dobio sredstva iz republičkog budžeta za projektna istraživanja, a njegov je rad financirala i privreda te Republički fond za znanstveni rad (1961. – 1973.).

Na osnovi svojega znanstvenog rada 1949. je izabran za suradnika, 1952. za dopisnog, a 1960. za redovitog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (JAZU) u Odjelu za medicinske znanosti. U okviru stručnog rada organizirao je brojne tečajeve iz područja pčelinjih bolesti radi usavršavanja veterinaru praktičara i pčelarskih stručnjaka, odnosno naprednih

Ivo Tomašec, osnivač i prvi predsjednik Saveza

pčelara praktičara. Time je akademik Tomašec doprinio razvoju pčelarstva kao gospodarske grane.

Akademik Tomašec razvio je i zavidnu suradnju s pčelarskom privredom u okviru Zavoda, kojemu je bio na čelu punih 37 godina (1936. – 1973.). Akademik Tomašec pripada osnivačima Pčelarskog saveza Hrvatske, njegov je prvi predsjednik (1954. – 1956.; 1964. – 1974.) te dugogodišnji član uređivačkog odbora njegova službenoga glasila. Godine 1968. izabran je i za predsjednika Saveza pčelarskih organizacija Jugoslavije. Posebnu je aktivnost razvio i njegovao u međunarodnoj znanstvenoj i stručnoj suradnji. Bio je istaknut član Međunarodnog ureda za bolesti životinja (World Organisation for Animal Health, OIE) sa sjedištem u Parizu, a može se smatrati i osnivačem njegove stalne komisije za pčelinje bolesti, gdje je obnašao i dužnost potpredsjednika. Aktivno je sudjelovao u izradi planova njihove djelatnosti te je na temelju svojih istraživanja i podnesenih izvješća predlagano suzbijanje pčelinjih bolesti na svjetskoj razini. U svjetskom društvu pčelarskih patologa, osnovanom 1968. godine, akademik Tomašec također obnaša dužnost potpredsjednika te vodi sektor za suzbijanje zaraznih pčelinjih bolesti. Baveći se tako suvremenom problematikom pčelarstva i slatkovodnog ribarstva u svjetskim razmjerima, niz je godina bio istaknuta i cijenjena ličnost na brojnim međunarodnim kongresima veterinarske medicine, međunarodnim pčelarskim kongresima, znanstvenim skupovima i savjetovanjima te na skupovima Organizacije za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda (Food and Agriculture Organization, FAO), čime mu je odano međunarodno priznanje kao eminentnom stručnjaku.

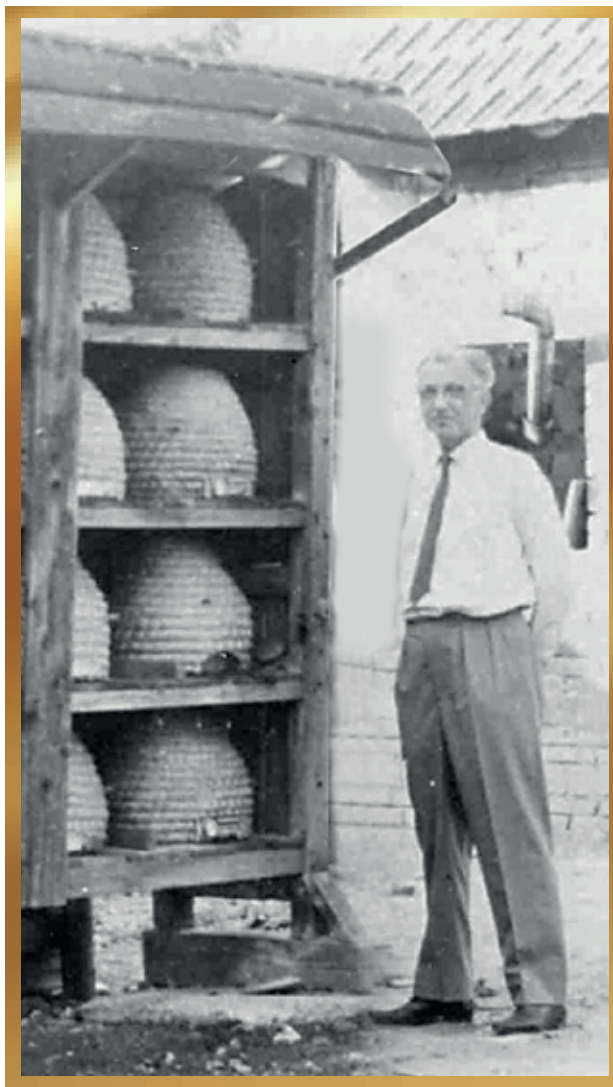
Akademik Tomašec bio je vrlo angažiran na različitim dužnostima na Veterinarskom fakultetu. Bio je predstojnik Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela (1936. – 1973.) te predsjednik Građevinskog odbora, koji je upravljao gradnjom novoga Veterinarskog fakulteta u Heinzelovoj ulici (1942. – 1949.). Založio se za to da se u fakultetskom krugu izgradi zidani pčelinjak i drvena kućica za pčelarski pribor. Uz taj je kompleks dao navesti svu nepotrebnu zemlju s gradilišta te je tako nastao brežuljak koji je s prof. dr. Stjepanom Horvatom, profesorom Botanike na Veterinarskom fakultetu i voditeljem Botaničkog vrta u Zagrebu, znalački zasadio medonosnim biljem i drvećem (otud i neslužbeno ime Horvatom brijege). Od 1943. do 1953. godine bio je glavni urednik Veterinarskog arhiva, a zatim je dvadeset godina bio član njegova uređivačkog odbora. Akademske godine 1945./1946. imenovan je prvim poslijeratnim dekanom Veterinarskog fakulteta, a poslije je još dva puta biran na tu dužnost (1949./1950. – 1950./1951., 1959./1960. – 1961./1962.). U više je mandata bio i prodekan (1946./1947., 1951./1952. – 1952./1953. i 1962./1963. – 1963./1964.).

Za svoj je plodonosan nastavni, znanstveni i stručni rad primio mnoga odlikovanja, nagrade i priznanja, od kojih posebno treba istaknuti Nagradu Predsjedništva Vlade NRH (1950.), Orden rada II. reda (1960.), Plaketu za posebne zasluge na unaprijeđenju veterinarstva (1967.), Plaketu u znak priznanja za rad na unaprijeđenju Veterinarskog fakulteta (1969.) i Orden zasluga za narod

sa srebrnim vijencem (1969.). Akademik Tomašec prvi je izvan Slovenije kojemu je Savez pčelarskih društava Slovenije (Zveza čebelarških društva) dodijelio Red Antona Janše prvog stupnja da bi mu se odužio za njegov sveopći požrtvovni rad na napretku pčelarstva (1965.). Godine 1974. dobio je i najveće priznanje za svoj rad – Republičku nagradu za životno djelo, koju mu je na prijedlog JAZU-a dodijelio Sabor Socijalističke Republike Hrvatske. Pčelarski savez Socijalističke Republike Hrvatske na svečanoj proslavi 100. godišnjice rada pčelara Slavonije i Baranje dodijelio mu je Zlatnu plaketu, kao najveće priznanje Pčelarskog saveza (1979.).

Godine 1987., povodom obilježavanja 50. obljetnice osnivanja Zavoda za biologiju i patologiju riba i pčela, u Dvorani za sjednice Veterinarskog fakulteta postavljena je njegova bista. Njegov rodni grad Novi Marof također mu se odužio postavljanjem spomen-ploče na njegovoj rodnoj kući, a pčelarski sektor postavljanjem biste na inicijativu prof. dr. sc. Đure Sulimanovića.

Akademik Tomašec umro je 11. srpnja 1981. godine u Zagrebu u 77. godini života. Sahranjen je u arkadama groblja Mirogoj u Zagrebu.

Ivo Tomašec na svom pčelinjaku

dr. sc. Zdenko Franić

Počeci racionalnog (umnog) pčelarenja u Hrvatskoj

Hrvatska pčela i umno pčelarenje

Možemo s pravom reći da je mukotrpan prelazak na racionalno pčelarenje u Hrvatskoj neraskidivo povezan s djelovanjem časopisa Hrvatska pčela, koji je svojim stručno-znanstvenim priložima strpljivo, ali beskompromisno, zagovarao razvoj pčelarstva zasnovanoga na suvremenim spoznajama, tehnologiji i inovacijama. Jednu od prvih (službenih) pohvala Hrvatskoj pčeli izrekao je hrvatski velikan, kulturni radnik, slikar i političar Isidor Kršnjavi.

Dana 5. prosinca 1895. godine Isidor Kršnjavi je na položaju predstojnika Odjela za bogoštovlje i nastavu Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, u ime bana Khuena-Héderváryja, potpisao ukaz kojim se trebalo potaknuti pčelare na edukaciju o umnom pčelarenju. U ukazu se ističe uloga Hrvatske pčele, koju izdaje Hrvatsko-slavonsko pčelarsko društvo u Osijeku, kao jedinoga strukovnog lista na području unapređivanja pčelarstva kao unosne gospodarske grane. Stoga je Odjel za bogoštovlje i nastavu odredio da se sve upravne općine moraju pretplatiti na Hrvatsku pčelu za svaku školsku knjižnicu na svojem području, a učiteljima se u dužnost stavlja da opetovničarima [onima koji završe četiri razreda pa u petom razredu ponavljaju što su naučili u prve četiri godine, op. a.] marljivo tumače i općinarima na čitanje izdaju, ne bi li tim načinom narod bio potaknut na umno pčelarenje, koje će mu nositi, kraj neznatna truda, zamašnu materialnu korist.

Iako je i dalje zadržan stav da pčelarstvo može donijeti priličnu korist bez osobita truda, ipak je prepoznata potreba edukacije pčelara o razvoju novih pčelarskih tehnologija kroz racionalno, to jest umno pčelarenje.

Tradicijsko pčelarenje

Na početku razvoja pčelarstva med se dobivao tako da su ljudi u jesen od dijela zajednica oduzimali sav med, uništavajući pritom pčele gušeći ih dimom ili su ih osuđivali na umiranje od gladi tijekom zime. U proljeće sljedeće godine, za vrijeme rojenja, pčelar je obnavljao svoje zajednice smještajući izašle rojeve u košnice, a u jesen je dio zajednica ponovno uništavao. Pčelarstvom kao granom tradicijskoga narodnoga gospodarstva u našim se krajevima znanstveno bavila velika hrvatska etnologinja Vlasta Domaćinović objavivši

niz radova u etnološkim časopisima i ostalim publikacijama. Stare pčelarske prakse, često s elementima magijskih obreda, dokumentirali su i drugi stariji etnolozi, primjerice Nikola Cvar i Slava Kovač.

Međutim, zahvaljujući porastu znanja o biologiji pčela pronađeni su načini koji su navodili pčele da sakupljaju veće količine meda od onih koje su im bile potrebne za prehranu i preživljavanje tijekom zime. To je pčelarima omogućilo da uzimaju samo višak meda te da pčelinske zajednice očuvaju na životu tijekom cijele godine. Nastalo je suvremeno, racionalno pčelarstvo, koje se prakticira i danas. Ime je dobilo ponajprije zato što se u takvom pčelarenju upotrebljavaju takozvane racionalne košnice, odnosno košnice s pokretnim saćem, koje omogućavaju uzgoj zajednica, pregled saća i košnica te ubiranje meda bez usmrćivanja pčela.

Kad su se počele rabiti takve košnice? Rasprava o izumu pokretnih okvira traje već dugo. Arheolozi koji su na osnovi ostataka keramičkih košnica pronađenih na egejskim otocima rekonstruirali uspravne keramičke košnice s pomičnim okvirima pokazali su da su stari Grci i Rimljani pretekli Prokopovića, Dzierżona i Langstrotha za otprilike 2000 godina. Nažalost, s opadanjem moći Rimskog Carstva u različitim se ratnim vihorima uz ostale tehnološke vještine izgubilo i znanje pčelarenja.

Rekonstrukcija košnice s pomičnim okvirima s lokacije Isthmia u antičkom gradu državi Korintu

Edukacija pčelara

Na našim su se prostorima edukacijom pčelara sustavnije bavili tek carica Marija Terezija (vladala 1740. – 1780.), Hižna knjižica (izdana 1743. godine) i fiziokrati, posebice Ivan Luka Garanjin, koji je predložio model idealnog pčelinjaka (oko 1793.). Garanjin je usto preporučio i da se u Dalmaciju uvedu novi tipovi košnica, posebice oni koje je izmislio otac (padre) Gaetano Harasti. Te su košnice anticipirale suvremenu upotrebu nastavaka s pomičnim okvirima. Iako su to bili značajni pomaci prema racionalnom pčelarstvu, do punog usvajanja suvremenog sustava pčelarenja proteći će više od stotinu godina. Koncept racionalnog pčelarstva razvijao se polagano i usporedno s usvajanjem novih znanja te s razvojem pčelarskih tehnika. Fokusirao se na efikasno upravljanje pčelinjim zajednicama s ciljem maksimiziranja prinosa meda i drugih pčelinjih proizvoda uz minimalan stres za pčele i očuvanje njihova okoliša. Ovaj pristup obuhvaća primjenu znanstvenih principa i tehnika u pčelarskoj praksi, uključujući selekciju pčelinjih rasa, kontrolu bolesti i štetočina, upravljanje pčelinjim pašnjacima, a danas i ekološki osviještenu proizvodnju meda. Ideje o racionalnom pčelarstvu počele su dobivati na važnosti u 19. stoljeću zbog novih otkrića o pčelinjoj biologiji i novih tehničkih izuma, ponajprije pokretnog saća, kalupa za izradu satnih osnova i vrcaljke za med.

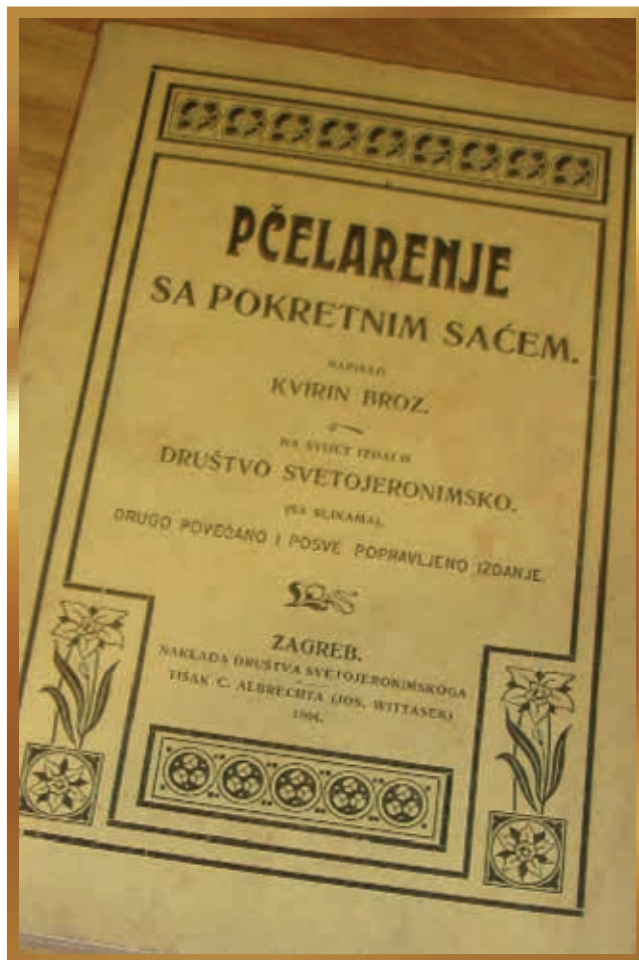
Ključni tehnički izumi

Godine 1814. ukrajinski pčelar Petar Ivanovič Prokopovič (1775. – 1850.), proučivši specifičnosti izgradnje pčelinjega gnijezda i saća, izradio je košnicu s pokretnim saćem u medištu. U takvoj je košnici pčelinja zajednica izgrađivala saće u drvenim okvirima, koje je lagano vaditi, premještati, dodavati... To je omogućavalo da se saće pregledava bez razaranja da bi se procijenilo stanje zajednice, a u slučaju potrebe i pružila nužna pomoć. Godine 1857. njemački pčelar Johannes Mehring (1815. – 1878.) izumio je (drveni) kalup za izradu satnih osnova, to jest listova voska s utisnutim osnovama heksagonalnih stanica. Pokazalo se da u takvoj satnoj osnovi, postavljenoj u pokretni okvir s napetim žicama, pčele rado izgrađuju zidove stanica pretvarajući osnovu u satinu (sat). Ovaj je izum omogućio pčelarima da utječu na razmnožavanje pčela, na povećanje broja radilica i ograničavanje uzgoja trutova, koji pojeduju mnogo meda, a ne sudjeluju u prikupljanju zaliha hrane. Naime, kao što znamo, trutovske su stanice većih dimenzija u odnosu na stanice radilica.

Godine 1865. češki pčelar František Hruška (1819. – 1888.) izumio je vrcaljku, uređaj koji vrca (izbacuje) med iz saća uz pomoć centrifugalne sile i pritom ga ne razara. Saće s medom nije više trebalo gnječiti, nego se nakon vrcanja neoštećeno moglo vratiti u košnicu da ga pčele ponovno napune medom. Svoj je izum uspješno prezentirao na pčelarskom kongresu u Brnu. Povezivanje ovih triju izuma doprinijelo je razradi takvog sustava pčelarenja pri kojem se iz pčelinjih zajednica moglo prikupiti bitno više meda nego što im

je bilo nužno za prehranu tijekom godine. Pojavila se mogućnost da se obiljem dopunskog meda nadoknade utrošci rada i sredstava za održavanje pčelinjaka, i to bez uništavanja pčelinjih zajednica.

Ipak, moderni koncept racionalnog pčelarstva prevladao je tek u 20. stoljeću razvojem sustava komercijalnog pčelarstva i povećanom potrebom za održivim pristupima proizvodnji meda. Nažalost, u Hrvatskoj su ti procesi bili znatno sporiji.

Naslovnica knjige Kvirina Broza

Pčelarstvo nije umjetnost

Prije „prodora” racionalnog pčelarstva na područje Hrvatske, među učenim ljudima, tadašnjim gospodarstvenicima, ali i pčelarima, prevladavalo je mišljenje da je dovoljno imati košnice s pčelama koje osim ubiranja meda trebaju minimalnu intervenciju. Baš takav stav zastupa autor potpisan inicijalima K. S. u članku pod naslovom Pčelarstvo koji je objavljen u časopisu Gospodarske novine od 28. svibnja 1853. godine. U članku piše: gdi priroda (narav) sama radi, tu ne treba umetnosti. Isti članak propagira pčelarstvo ističući da ni jedna struka poljodjelstva nije kadra uz toliko malen utrošak vremena i kapitala donositi toliko velik plod. Zanimljivo je da se u članku navodi da su više škodile nego koristile tolike knjige koje su o pčelarstvu napisane i u kojima se stalno preporučuju novi načini njegovanja pčela.

Zašto kod nas pčele ne napreduju

Međutim, s takvom se konstatacijom ne bi složili mnogi tadašnji autori članaka i knjiga o pčelarstvu. Te iste Gospodarske novosti svega godinu i pol kasnije (u brojevima od 23. i 30. prosinca 1854.), donose nepotpisan članak Zašto kod nas pčele ne napreduju, napisan na vrlo lijepoj kajkavštini, u kojem se nabraja pet pogrešaka prostokošničarstva:

1. dušenje pčela
2. zanemarenje i zločesto nadziranje
3. nehranjenje kroz zimu
4. nehajstvo za topleše i sigurnije zimovanje pčelah
5. najviše pčelah pako slabiju (potaru) pregusti roji.

Zanimljivo je što autor u uzroke lošeg stanja pčelarstva ne ubraja loše vremenske uvjete (zločesta leta) jer na njih ljudi (pčelari) ne mogu utjecati. U nastavku teksta donose se korisni i razumni savjeti kako bi pčelari trebali upravljati rojenjem, to jest što pčelar mora učiniti da mu se pčelci odviše ne roje, ter da koši dosta družine imadu. Autor predlaže spajanje izrojenih pčelaca da bi se spriječilo da na ulinjaku ima slabih zajednica koje bi se (zimi) jedva prehranile. Međutim, autor završava članak zdvojnomo konstatacijom da sve ovo gluhim ušima pridikuje i da bi seljaci samo putem pučkih knjigah ovakve savjete mogli prihvatiti. Dakle ovo je jedan od prvih primjera da se spominje važnost praćenja pčelarske literature, ma kakva ona bila.

XX. stoljeće

Početak XX. stoljeća osim u Hrvatskoj pčeli o racionalnom se pčelarstvu počelo pisati i u drugim stručnim (pčelarskim) časopisima, kao što su primjerice Napredni pčelar, Hrvatski seoski pčelar i zagrebačka Jugoslavenska pčela, ali i u ostalim časopisima i novinama, primjerice u Gospodarskim novinama i petrinjskom tjedniku Banovac. List Banovac posebice je hvalio „dzirzonku“, to jest Dzierzonovu košnicu, koju smatra glavnom polugom umnog pčelarenja. Činjenicu da u Hrvatskoj teško napreduje pčelarenje po Dzierzonu, kako u Banovcu nazivaju racionalno pčelarenje, tumače tvrdoglavošću hrvatskih pčelara. O aspektima racionalnog pčelarenja u svojim su člancima i knjigama pisali i tadašnji istaknuti pčelarski stručnjaci i teoretičari, primjerice kanonik čazmanskoga kaptola Milan Kučenjak, koji je svoja iskustva u racionalnom pčelarenju opisao u knjizi Pčelarstvo. Tu je i Kvirin Broz, autor i danas zanimljive knjige Pčelarenje sa pokretnim saćem, koju je 1904. godine izdalo Društvo svetojeronimsko. Valja spomenuti i knjige Pčelarenje hrvatskom položenom i širokoniskom košnicom te Pučko pčelarenje i prijelaz na pomično saće, koje je 1922., odnosno 1923. objavio Pavao Wittmann. No krunska knjiga koja se bavi racionalnim pčelarenjem svakako je Racionalno pčelarenje i upotreba meda, koju je u vlastitom izdanju 1931. godine u Sisku izdao Ivan

Migić. Ta je knjiga i danas prava poslastica pčelarske literature.

Usprkos svim naporima, u Hrvatskoj je prelazak s prostokošničarstva na košnice s pokretnim saćem bio spor i težak. Prema godišnjoj statističkoj publikaciji Ministarstva poljoprivrede Kraljevine Jugoslavije za godinu 1939., u Banovini Hrvatskoj prevladavale su košnice s nepokretnim saćem. U 200.275 košnica, od čega 94.486 s pokretnim i 105.789 s nepokretnim saćem, proizvedeno je 909.077 kilograma meda, što znači da je prinos meda po košnici iznosio oko 4,5 kilograma. Drugi svjetski rat nanio je goleme štete pčelarskom sektoru, a poslijeratna je obnova zbog nedostatka resursa svake vrste bila vrlo spora. Preostali su pčelari svoje pčelinjake obnavljali kako su znali i mogli. U velikoj su mjeri nastavili rabiti pletare jer su ih sami mogli izraditi bez znatnijih materijalnih ulaganja, zbog čega se omjer košnica s pokretnim i nepokretnim saćem još dugo zadržao na predratnoj razini.

Zaključimo

Poslijeratna obnova pčelarstva u Hrvatskoj i konačan prelazak na racionalno pčelarenje već je druga priča, no taj je proces neraskidivo povezan s djelovanjem Hrvatske pčele, časopisa koji je nastavio ispunjavati svoju misiju informiranja i educiranja pčelara u skladu s modernim trendovima i potrebama. Usto je Hrvatska pčela pomogla i da se i u racionalnom pčelarstvu očuva simbolika pčela i meda te vrijednosti proizašle iz stoljetne povezanosti čovjeka s prirodom. Drugim riječima, pčelarstvo i s pčelarstvom povezani običaji, pa i sama Hrvatska pčela, bogati su dio naše tradicijske baštine i kulturnog identiteta.

Oglas.

Tko se zanima
racionalnim pčelarstvom
neka naruči kod tvrtke

JOSIP PROKOP
Friedland u Českoj
(Prije: Prokop & Schulz)

novi cijenik, koji se izdaje u tri jezika: češki, njemački i mađarski, a razaslije se besplatno i franko. U cijeniku su navedene sve poznate novosti: *umjetno saće, ranni sistemi dzirzonaka*, najnovija *parna preša* za vosak i sve ostalo pčelarsko oruđe.

Ista tvrtka preuzimlje vosak i staru voštinu u svakoj množini, a prima se također i u zamjenu za umjetno saće.

Brzjavna adresa: Prokop, Friedland, Böhmen.

Oglas iz Hrvatske pčele iz 1900. godine

Vedran Lesjak,
urednik

Povijest jednog pčelarstva

Na Dalmatini sam imao čast upoznati gospodina Vinka Bušića, 85-godišnjega doajena hrvatskog i dalmatinskog pčelarstva iz Vinjana Donjih. Susret s ovim samozatajnim i strastvenim pčelarem omogućio mi je njegov mlađi kolega Ante Sočo, kojemu ovom prilikom želim izraziti iskrenu zahvalnost. Naime upravo sam u razgovoru s Vinkom Bušićem osjetio inspiraciju za sve pčelare da se prisjete svojih početaka i učitelja koji su ih nadahnuli i vodili na njihovu pčelarskom putu. Nakon našeg razgovora ostaje poruka upućena svima: život je kratak, a priče poput Vinkove podsjećaju nas na vrijednost rada, upornosti i ljubavi prema onome što radimo.

Vinko Bušić svoj pčelinjak još uvijek sam održava

HP: Poštovani gospodine Bušiću, možete li reći otkad pčelarite i kad ste nabavili prve košnice?

– Pčelariti sam počeo sredinom 1960-ih. No ja sam pčele želio nabaviti još i prije odlaska u vojsku. Moj je djed pčelario s daščarama i dubinama, a ja sam želio da mi on, koji je izrađivao bačve, napravi košnicu s pokretnim saćem, no moji su se tome usprotivili: „Kakve pčele, to je zlo!” Tada je jedan pčelar iz sela čuo da želim pčelariti te mi je rekao: „Nemoj ti sada pčelariti, idi u vojsku.” No kad sam se 1961. godine vratio iz vojske, svi su išli u Njemačku, stoga sam otišao i ja. Bio sam tamo od 1963. do 1965. Kad sam se vratio, nabavio sam prvih šest nukleusa za Gromove AŽ košnice.

HP: S kojim košnicama danas pčelarite? Jeste li upotrebljavali i neke druge tipove?

– U početku sam nabavio 30 Gromovih AŽ košnica, a potom 30 Locovih AŽ košnica te sam postupno došao do

nekih stotinjak košnica. No ubrzo sam potom nabavio LR košnice, Locove sam prodao, a ove prve rasformirao te sam sve pčele preselio u LR košnice. S njima pčelari i danas.

HP: Kad ste 1965./1966. ulazili u pčelarstvo, kako ste se educirali, samo uz pomoć časopisa ili ste imali nekoga tko vas je poučio?

– Imao sam dobrog čovjeka u Posušju koji je kod moje tetke držao svoje pčele. Budući da sam čuo da je odličan pčelar, u veljači 1967. godine otišao sam do njega i sve mu ispričao. Tu je počelo naše prijateljstvo te smo zajedno pčelari sve do 1989. godine, kad je on zbog starosti prestao, a pčele poslao sinu u Zagreb.

HP: Jeste li u to vrijeme selili pčele na pašu ili ste bili stacionirani pčelar?

– Selio sam pčele na Pelješac, u Stolac, Vrgorac, Čapljinu, Popovo polje, Ljubinje, Međugorje, Zabiokovlje... Išao sam i u Tomislavgrad, Glamoč, Grahovo, Livno, Kupres, Bugojno, Travnik, Kiseljak, Kreševo, Fojnicu... Jedne sam godine bio i u Slavanskom Brodu na uljanoj repici, ali se bagrem ondje bio smrztio, stoga sam se brzo vratio doma na kadulju. No najbolje sam prinose imao na Pelješcu, ali sam prestao onamo voziti pčele kad ih više nisam mogao voziti kroz Neum, a na trajekt je bilo komplicirano ići.

HP: Kako ste selili pčele, pretpostavljam na ruke jer kontejnera tada još nije bilo?

– Imao sam kamion OM, a utovarivali smo i istovarivali ručno. Tako sam radio sve do kraja seljenja. Kontejner nisam nikad nabavio, ali sam razmišljao o prelasku na palete. Tako sam pčele najdalje selio do Karlovca, ali sam se najviše zadržao na liniji Udbina, Lovinac, Sveti Rok, Gračac, pa doli preko Velebita prema Kninu. Od 1989. godine više ih nisam selio.

HP: Kako ste suzbijali pčelinje bolesti? Sigurno imate neke svoje provjerene recepte.

– S bolestima sam se uspješno borio te nekih većih problema nisam imao. Najveći je problem nastao s nozemozom nakon zabrane antibiotika; tad sam jedne godine već prije Sisveta imao loše stanje na pčelinjaku. I što ću? Zovnem Krstu Bukvića iz Zadra, s kojim se znam još otkad smo pčele selili po Lici, i on mi kaže da im dadem pelin, to jest tri žlice pelina na deset litara sirupa i da im to dam tri puta. Pelin sam nabavio od jedne časne sestre iz Posušja koja se bavila likovitim travama. Tako sam im to davao tri dana i pčele su nakon toga bile dobro. Taj recept rabim sve do danas. Osim pelina danas upotrebljavam i štavelj, biljku koja se isto upotrebljava protiv proliva. Stavim žlicu pelina i jednu štavelja te nema problema s prolivom kod pčela. A znam im staviti i malo kadulje.

HP: Kad je krajem 70-ih varoa došla u naše krajeve, jeste li ostali zatečeni tim nametnikom i je li Vam stvarala probleme?

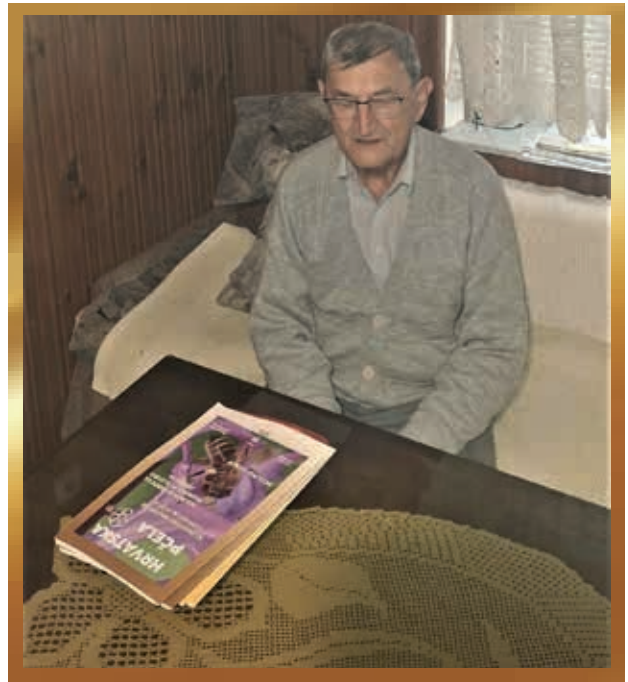
– S varoom sam se dobro borio kad sam naučio što treba raditi. Prvi sam ju put vidio na pčeli 1979. godine kad sam s pčelama bio na Pelješcu, a donijele su pune košnice meda. Tad sam od jednog pčelara iz Opuzena saznao da je on lijek protiv varoe nabavio iz Japana, stoga sam i sam vrlo brzo naručio taj lijek. Kasnije je sve to bilo lakše.

HP: Kad Vas slušam, rekao bih da gajite posebnu ljubav prema pčelama, koja je sigurno doprinijela uspješnom pčelarenju.

– Vidite, ja uvijek imam košnicu i nukleus jer je najvažnije svake godine mijenjati maticu. Od stare matice formiram nukleus, dakle sa starom maticom, i to koncem ožujka ili početkom travnja. Dva okvira meda, okvir peluda i meda te s jednog okvira s otvorenim leglom stresem mladih pčela jer se stare vrata u svoju košnicu. I kad se pčele razvijaju, koncem travnja ili početkom svibnja, napravim matičnjake, stare matice pobijem, dodam matičnjake te tako dobijem mlade matice.

HP: Kakve pašne imate na raspolaganju na području Imotskoga, gdje pčelarite? Kakva vam je bila ova godina, a koliki je prosjek?

– Imam dobru livadu i u brdu i u polju. Prva je paša vrba, livade su pune medonosnog cvijeća, a potom slijedi vrisak i vriština. Prinosi znaju biti jako dobri, s unosom i do tri kile. A ova je godina bila jedna od najlošijih, nisam vrcao ama baš ništa, a još sam ih litos morao hraniti. Pčele nikad nisam bolje uzimio nego prošle godine; koncem srpnja palo je više od 70 litara kiše, stoga da su pčele poslije imale dobru pašu čitavo jesen. Dio sam izvrcao, ali sam im i ostavio dobru zimnicu. No onda je došlo loše proljeće, pčele su sve potrošile, a uslijedila je suša čitavo lito. Lani sam od 40 zajednica izvrcao 530 kila meda, čime sam bio više nego zadovoljan. Najviše što sam izvrcao bilo je 80 kila po košnici, i to mislim 1982. godine. A bilo je svakakvih godina, s 20, 30, 60 kila po košnici, pa i kad nije bilo ničega.

Vinko je vjerni čitatelj Hrvatske pčele od 1966. godine.

HP: Kako ste prodavali med, na malo ili u otkup?

– Dok mi je žena bila živa, prodala bi i tonu na malo, ali bi i po sto kila podijelila prijateljima i rodbini. Onda sam prodavao pčelarskoj zadruzi u Splitu, a potom Nikoli Batinoviću u Metković, koji je otkupljivao za Medex.

HP: Rođeni ste 1939. godine, s 27 godina nabavili ste prve pčele i pretplatili se na časopis. Čuvate li još stare brojeve časopisa?

– Pčelariti sam počeo 1965. godine, kad sam se vratio iz Njemačke, a već 1966. godine krajem veljače ili početkom ožujka pretplatio sam se na Pčelu [današnju Hrvatsku pčelu, op. ur.]. I do danas sam pretplaćen. Imam spremljene sve brojeve, osim ako mi netko nije vratio koji broj što sam mu bio posudio. Tad u Imotskom nije bilo pčelarske udruge, stoga sam bio izravno učlanjen u Pčelarski savez Hrvatske. Časopis mi mnogo znači, pročitam ga od slova do slova.

HP: Imate li nasljednika koji će nastaviti s Vašim pčelarstvom?

– Nasljednika imam, no hoće li nastaviti, to ćemo vidjeti. Ja još uvijek sve radim, on mi jedino prenosi **jajašca**, odnosno ličinke u matičnjake, ali sam sada digao mreću pa opet mogu raditi sam. A nisam to ništa znao raditi, stoga sam išao u Peteranec kod Josipa Belčića da naučim kako izrađivati matične osnove, prenositi i ostalo. Otada sve radim sam. Sve što sam stekao u životu, dale su mi pčele, jedino sam s njima radio, a to radim i danas.

HP: Što biste za kraj poručili mladim pčelarima?

– Mladim bih pčelarima poručio da pčelare i rade s pčelama jer je to zdravlje, bez obzira na to koliko će imati meda. Naravno, ne mogu ljudi raditi mukte, ali ipak mogu držati nešto košnica za sebe.

Gordana Hegić,
Hrvatsko apiterapijsko društvo

Istine i zablude o medu

O medu se često u medijima i među potrošačima, a katkad, nažalost, i među nedovoljno educiranim pčelarima, prenose brojne zablude. Gotovo da bismo mogli reći da uz patvorenje meda postoji i patvorenje činjenica o medu. Razumljivo je da zbog pojave patvorenog meda na tržištu potrošače zanima kako prepoznati pravi med, no širenje zabluda o njemu u tome neće nimalo pomoći.

Zabluda: Med se mora uzimati drvenom žlicom.

Istina: Med se može uzimati i jesti i običnom metalnom žlicom.

Ova zabluda potječe iz vremena kad nije postojalo nehrđajuće posude, odnosno kad su žlice bile aluminijske. S obzirom na kiselost meda (3,5 do 5,5 pH), organske su kiseline otapale dio metala iz aluminijskih žlica, ali i aluminijskih posuda općenito. Tad se preporučivalo med grabiti drvenom žlicom da metal ne bi promijenio njegov sastav.

Danas se med čuva i skladišti u bačvama od nehrđajućeg čelika, a vrca u nehrđajućim vrcaljama. Nehrđajući je čelik općenito preporučljiv metal u pčelarstvu, a med se može uzimati žlicom koja je izrađena od njega, što se danas i smatra standardom.

Drvene žlice za med ne zadovoljavaju današnje higijenske standarde jer se drvo ne smije prati ni u perilici posuda ni deterdžentom. Naime, drvo uvijek upije nešto deterdženta, a ako se pere bez deterdženta, onda se bojimo da nije dobro oprano. Osim toga, drvo je izvrsna podloga za rast mikroorganizama, posebice ako se upotrebljava za uzimanje meda kod upale grla.

Zabluda: Pravi je med samo onaj koji je kristaliziran.

Istina: Pravi med može biti u tekućem, ali i u kristaliziranom stanju.

Kristalizacija je prirodno svojstvo meda i svaki će se med s vremenom kristalizirati ili, kako se zna reći, „ušećeriti”. Brzina kristalizacije meda ovisi o njegovoj vrsti, o sadržaju šećera, o peludnim zrnima, o temperaturi čuvanja te o stresnim čimbenicima koje je med prošao prilikom vrcanja. To što je med kristaliziran ne može biti pokazatelj ničega.

Neki će se prirodni medovi kristalizirati već u saću, poput nekih vrsta meduna ili meda od uljane repice, a neki se neće kristalizirati godinama, primjerice bagremov med.

Zabluda: Pravi se med prepoznaje po tome što pecka u ustima.

Istina: Pravi medovi imaju različite okuse – slatko, kiselkasto, gorko – i to različitih intenziteta i harmoničnosti.

Peckanje u ustima subjektivan je osjećaj koji ovisi o tome koliko određena osoba ima razvijeno osjetilo okusa i što je jela prije meda. Ako je prije meda u ustima bio ljuti feferon ili blagi biljni čaj, doživljaj okusa meda bit će sasvim drugačiji.

Percepcija okusa meda, odnosno koliko će taj okus biti disharmoničan, ovisi i o strukturi šećera u medu. Postoje vrste meda koje imaju disharmoničan okus, a može to biti i med svake vrste, što ovisi o paši i biljnim vrstama. Načelno, meduni su manje slatki, ne izazivaju osjećaj „peckanja”, ali su odlični medovi.

Zabluda: Med mora biti sladak.

Istina: Neki medovi nisu slatki.

Neki medovi nisu slatki, primjerice kestenov je med gorak. Ni med od planike ne bismo nazvali slatkim. Štoviše, u Italiji je taj med jako cijenjen i skup, a prodaje se pod nazivom miele amaro – „gorki med”. Kod oba navedena meda pravilo je da što su više sortni, to jest što je u njima veći postotak peludnih zrnaca kestena, odnosno planike, to im je i okus intenzivniji, odnosno gorči. Med od metvice kiselkasta je okusa, isto kao i med nekih drugih livadnih biljnih vrsta.

Medo od planike i metvice iznimno su kvalitetni, rijetki i sortni medovi i ne mogu se dobiti svake godine. Za te medove vrhunske kvalitete moraju se poklopiti i dobri vremenski uvjeti, dobre biljne paše i snažne pčelinje zajednice. I kesten, nažalost, zbog bolesti kestenovih stabala i klimatskih promjena postaje sve rjeđi i teško ga je dobiti svake godine.

Zabluda: Prirodni med ne privlači mrave.

Istina: Prirodni med u svom sastavu sadržava šećer i privlači mrave.

Nedavno je objavljen tekst koji čitatelje upućuje na to da će se mravi razbježati kad pred njih stavite žlicu meda. Med sadržava šećer i zato privlači mrave. Ako se dogodi da mravi, ili neka druga životinja, bježe od meda, bježite i vi! Takav med nije prikladan ni za ljude ni za životinje i uputno se zapitati se je li to uopće med i sadržava li neke kemijske tvari koje odbijaju životinje.

Zabluda: Kad se staklenka s medom okrene, zračni mjehur koji krene prema gore svojom brzinom upućuje na to da je riječ o medu jer u prirodnom medu taj mjehur putuje sporije, a ako ide brzo – to nije med.

Istina: Brzina kretanja zračnog mjehura ovisi o količini vlage u medu, odnosno govori nam o viskoznosti/gustoći tvari kroz koju zračni mjehur prolazi, a ne kakav je med. Svaki med može imati različitu količinu vlage, pa će i brzina kretanja mjehura biti različita.

Ako med sadržava 15 posto vode, zračni će se mjehur kretati sporije nego kad med ima 19 posto vode. Svaki med može imati različitu količinu vlage. Pravilnik o medu propisuje za većinu medova da ne mogu sadržavati više od 20 posto vode. Što je sadržaj vode viši, zračni će mjehur ići brže, a med će još uvijek biti dobar.

Na viskoznost meda utječe i temperatura zraka. Zimi će se zračni mjehur kretati sporije, a ljeti brže.

Zabluda: Med ne sadržava vodu. Ako se nakapa na papirnati ubrus, neće probiti na drugu stranu.

Istina: Med sadržava vodu. Ako se nakapa na papirnati ubrus, probit će na drugu stranu, a brzina toga ovisi o količini vode u pojedinome medu.

Med u prosjeku sadržava od 15 do 29 posto vlage, što je navedeno i u Pravilniku o medu.

Zabluda: Ako žlicu meda spustimo u vodu, pravi će med pasti na dno čaše, a lažni će se početi rastapati.

Istina: Ovisno o količini vlage u medu, neki će se med rastopiti, a neki neće.

Brzina otapanja meda ovisi o količini vlage u medu te o temperaturi vode. Med koji sadržava 19 ili 20 posto vlage otapat će se brže nego med s 15 posto vlage. Što je voda toplija, med će se brže otapati.

Zabluda: Čovjek i sam može napraviti med potapanjem ili kuhanjem cvjetova maslačka, odnosno zasipavanjem grančica ružmarina šećerom.

Istina: Med može napraviti samo medonosna pčela.

Često se objavljuju i dijele recepti za izradu vlastitog „meda”. Čovjek ne može napraviti med. Potapanjem ili kuhanjem biljaka u šećeru može se dobiti šećerni sirup. Samo medonosna pčela može napraviti med. Podsjetimo na definiciju meda iz Pravilnika o medu (NN 93/09): „Med je sladak, gust, viskozni, tekući ili kristaliziran proizvod što ga medonosne pčele (Apis mellifera) proizvode od nektara medonosnih biljaka ili sekreta živih dijelova biljaka ili izlučevina kukaca koji sišu na živim dijelovima biljaka, koje pčele skupljaju, dodaju mu vlastite specifične tvari, izdvajaju vodu i odlažu u stanice saća do sazrijevanja.”

Zabluda: Pravi med nije ljepljiv kad se protrlja među prstima. Ako se lijepi, to pokazuje da sadržava šećer ili umjetni zaslađivač.

Istina: Med je prezasićena otopina šećera i zato je svaki med ljepljiv.

Ne postoji med koji nije otopina šećera ni vrsta meda koja ne bi bila ljepljiva. Prosječni sadržaj šećera u medu iznosi 80 grama na 100 grama ukupne mase meda.

Zabluda: Ako se vrh šibice ili štapića s vatom namoči u med i zapali, neće gorjeti ako je posrijedi pravi med.

Istina: Vrh šibice neće gorjeti ako je namočen u med, kao ni u druge otopine šećera u vodi.

Med nije neka posebna nezapaljiva tvar. Svaki med sadržava vodu i zbog toga ne gori.

Zabluda: Ako med stavimo pod jezik, pravi se med osjeća kao tvrda tvar.

Istina: Med pod jezikom može se osjećati i kao tvrd i kao mekan, ovisno o količini vode u njemu.

Doživljaj tvrdoće meda pod jezikom ovisi o tome koliko med sadržava vlage. Što je manje vlage, med je kompaktniji, stoga će naš doživljaj biti da su neki medovi mekši, a neki tvrđi.

Zabluda: Kad se malo meda zagrije na visokoj temperaturi u mikrovalnoj pećnici, prirodni će se med karamelizirati, a lažni će biti pun mjehurića.

Istina: Svaki će med kad se zagrije na visokoj temperaturi biti pun mjehurića.

Med se na visokoj temperaturi topi. Kad prijede u tekuće stanje, proključat će i biti pun mjehurića.

Zabluda: Med nema rok trajanja.

Istina: Med traje tri godine.

Nakon tri godine med je i dalje jestiv, ali u njemu raste udio hidroksimetilfurfurala (HMF-a), čiji udio ne smije biti viši od 40 miligrama po kilogramu meda. Čak i u idealnim uvjetima čuvanja (temperatura od 5 do 25 °C, na suhom i tamnom mjestu) ta razina postaje veća nakon tri godine. Nakon toga med je i dalje jestiv, ali je lošije kvalitete te se prema direktivi Europske unije i nacionalnom Pravilniku o medu smije upotrebljavati samo u industrijskoj proizvodnji. Ni pčelama se takav stari med ne smije dati za prihranu jer zbog visokog HMF-a ugibaju.

Kako prepoznati pravi med?

Nema trikova kojima bi se mogao prepoznati pravi, odnosno lažni med. Postoje, međutim, neki upozoravajući znakovi kod kojih se možemo zapitati je li to što se kupuje uopće med.

Neke su patvorine meda toliko loše da se mogu prepoznati u trenu. Primjerice, ako med od kadulje, lavande ili ružmarina ima intenzivan miris na te biljke, to je patvorina u kojoj je masa nečega što ima sličnosti s medom aromatizirana eteričnim uljima i stavljena na prodaju. Općenito, kod svih medova koji po otvaranju staklenke imaju intenzivan miris koji podsjeća na eterično ulje, to jest ako med miriše kao smjesa mirisa koja se širi iz mirisne svjetiljke, vjerojatno je da je riječ o eteričnom ulju koje je dodano u med.

Pri kupnji meda, kao i pri kupnji druge hrane, važno je čitati deklaraciju proizvoda. Katkad na samoj deklaraciji piše da to nije med koji je deklariran. Primjerice, kad na medu od lavande (250 g) pod sastojcima piše: med, eterično ulje lavande, jasno je da nije riječ o medu od lavande.

Na tržištu se nude medovi nekih biljaka koje nisu značajno medonosne, poput meda od ruže ili meda od maline... pa se naši pčelari nađu na mukama kad im kupci traže takve medove ili, primjerice, med od mimoze. Takav med ne postoji, kao što ne postoje ni medovi u zelenoj, plavoj ili ljubičastoj boji. Savjet je kupcima meda da kupuju med od poznatog, lokalnog pčelara za kojeg znaju da ima košnice. Tako će biti sigurni da kupuju pravi med.

Preuzeto iz knjige Pčelarstvo, apiterapija, apiturizam; autor Gordana Hegić

Mladen Stubljar

Medeno u Hrvatskom zagorju

U vijek lijepo zvuče stihovi stare, evergrinske zagorske popevke: lepe ti je, lepe ti je Zagorje zelene. No polovicom listopada boja se prirode ipak mijenja, stoga i gorice i bregi, baš kao i šume i šumarci, tada umjesto zelenog poprimaju žuti do smeđi štih. Baš je takva jesen bila i u Gornjem Jesenju, selu s 1400 žitelja koje je smješteno podno pitomih zagorskih brega uz cestu od Đurmanca prema Ivancu, a koje je ove godine bilo domaćin 22. ocjenjivanja i izložbe meda Krapinsko-zagorske županije. Svake se godine naime zagorski pčelari okupljaju u drugome mjestu, a ove su se godine okupili u Gornjem Jesenju s povodom, naime Pčelarska udruga „Dar prirode”, predvođena agilnim predsjednikom Mirkom Ranogajcem, obilježava desetu godinu rada, i to tek mjesec dana prije nego što Hrvatski pčelarski savez obilježava 70 godina svojega kontinuiranoga djelovanja.

„Okupljanje najboljih zagorskih pčelara ovdje kod nas, to je vrhunac i kruna našeg rada u ovih deset godina”, govori nam Mirko Ranogajec dok sva sila ljudi iz cijeloga Hrvatskog zagorja pristiže na školsko igralište u Gornjem Jesenju okupljajući se najprije na Kestenijadi, gdje na sve strane lagano pucketa kesten pekući se u nizu različitih peći pogonjenih na plin iz boca. Puni stolovi pečenih kestena, kojih je oko Gornjeg Jesenja još uvijek podosta, i domaćeg mladog mošta, stoga nije čudno da s takvom prirodnom municijom domaći tradicionalni kiburaraši nisu imali baš nikakvog posla.

Reklo bi se da je zbog raznovrsnosti prirode i paše ovo mjesto u Hrvatskom zagorju gdje je kestenov med prva uzdanica, no Mirko Ranogajec uvjerava da je to ovdje ipak bagremov med, kojeg je naravno na izložbi u dvorani osnovne škole među 95 uzoraka ipak bilo najviše, čak 57. Neprikosnoveni zagorski „šampion”, koji od 2022. ima i prestižnu oznaku izvornosti na razini Europske unije, ne posustaje u održavanju kvalitete, koja se prije svega očituje u svijetloj boji, izrazitoj bistrini, dugom ostajanju u tekućem stanju te blagom mirisu na bagremov cvijet i svježiji vosak. Pčela uvijek donese dobar med, no svoj obol vrhunskoj kvaliteti daju i zagorski pčelari. A oni su napokon, čuo sam to u svakom razgovoru, ove godine bagremom bili zadovoljni, posebice nakon ocjenjivanja, koje je i ove godine početkom listopada organizirala Krapinsko-zagorska županija i župan Željko Kolar, koji je i inače iznimno angažiran oko zagorskih pčelara. Tako se i ovom prilikom družio, razgovarao, najboljima dijelio priznanja, pa i novčane nagrade jer je Krapinsko-zagorska županija za nagrade pripremila gotovo četiri

tisuće eura da bi se pčelare i tako stimuliralo te da bi se u pčelarstvo privuklo što više mladih ljudi. Iako njih već i sada, vidjelo se to u prepunoj dvorani u Gornjem Jesenju, ima u lijepom broju.

Brojem mladih pohvalio se i Mirko Ranogajec: „Od samog početka rada Pčelarske udruge 'Dar prirode' imamo sjajnu suradnju s mladima, ponajprije u našoj školi. Tako svake godine u svibnju organiziramo pravu pčelarsku radionicu na kojoj djeci predstavljamo sve aspekte pčelarstva, a na kraju i vrcamo med. Trudimo se što više ih animirati jer je jasno da bez truda neće biti novih pčelara, a mi u svojoj udruzi imamo i mjesta i volje za rad s njima koliko hoćete! Zapravo je ovo sredina koja živi s pčelarima jer imamo i konstantnu podršku naših općinskih čelnika, stoga već devet godina dobivamo i potporu od deset eura po košnici. Tako je bilo dosad, no upravo je u izradi novi pravilnik o potporama, a načelnik općine Dario Cvrtić već nam je najavio da će potpora za pčelare sigurno biti i veća. I to je onda još jedan dobar magnet koji bi mogao privući još više mladih ljudi u pčelarstvo i u našu udruhu.”

A priroda je ove godine prema zagorskim pčelarima napokon bila benevolentna. Naime nakon niza godina u kojima je mraz uništio bagremovu pašu, ove je godine bagremov cvijet preživio čak i snijeg jer temperature nisu bile niske, što je pčelama omogućilo još jednu savršenu pašu koja je rezultirala i medom koji je na ocjenjivanju dobio maksimalnih 20 bodova, šampionskim medom ovogodišnjeg, 22. ocjenjivanja Krapinsko-zagorske županije. A iza šampionskog meda stoji pčelar Josip Krog iz Petrovskog, pčelarski veteran i znalac koji je već

Mirko Ranogajec(lijevo) i Josip Krog (desno)

godinama među najboljima te je u Hrvatskom zagorju dosad nanizao čak sedam šampionskih titula sa svojim bagremovim medom.

„Jako sam ponosan na ovu titulu”, zadovoljno nam priznaje Josip Krog. „Bolje ne može, tim više što smo na početku godine zbog vremena mislili da će biti loše. A, evo, još jedna vrhunska titula!”

Na prvu se čini kao da Krog ima posebnu formulu ili čak čarobni štapić kojim dobiva taj vrhunski bagremov med, no on najprije govori o pčelama, koje, kako kaže, uvijek svoj posao rade savršeno te ljudska ruka može tek malo poboljšati dar prirode. No jednako ga tako može i pokvariti.

„Nema formule, no prije svega treba raditi s pčelama da zajednice budu jake, izrazito jake, jer ako imaš dobre radnike, onda dobiješ. No ako su zajednice slabe, neće biti ni za njih. A to znači da sve treba napraviti na vrijeme. Zato sam ja već 35 godina svaku slobodnu minutu u pčelinjaku i spreman sam za pravi trenutak. To je najveće umijeće pčelara, spremi ih u pravi čas i pogoditi vrhunac paše. I baš se to dogodilo ove godine s bagremom. Vozimo pčelinje zajednice i na ostale paše, od kestenove u Hrvatsku Kostajnicu preko lipove u Vrbovsko do suncokretove u Vinkovce. Sad pomažu i djeca, štoviše, kći Martina već je i samostalna pčelarica koja je na ovom ocjenjivanju osvojila nekoliko zlata. I tako se obiteljska pčelarska štafeta nastavlja, a ja sam sve više glavni mentor, stoga je sad gotovo svaki zajednički trenutak posvećen pčelama i pčelarstvu. I tako rastemo i širimo se pomalo, stoga će naše gospodarstvo uskoro dostići i 200 pčelinjih zajednica”, u pobjedničkom raspoloženju zaključuje Josip Krog.

Isto zadovoljstvo dijelili su i vicešampioni braća Ivica i Mario Kozina iz Stare Vesi Petrovske, dakle gotovo pa Krogovi susjedi. Oni su na pobjedničkoj tablici bili tako blizu jer su za svoj bagremov med dobili tek desetinu manje od čarobnih 20 bodova, naime povjerenstvo ih je ocijenilo s 19,9 bodova. I oni prezadovoljni, ta u deset godina pčelarenja ovo im je najbolji rezultat.

„Sve se nekako posložilo, uhvatili smo sa 140 zajednica više od tri tone meda, osvojili zlato i 400 eura za drugo mjesto. Sve nam je to poticaj za nastavak jer planiramo imati 300 zajednica”, kaže Ivica Kozina. „A počeli smo s tri košnice koje smo kupili od kolege kad smo se vratili iz Njemačke. Ondje smo počeli, ponajprije čitajući stručnu

Pobjednici, s lijeva: I. Kozina, J. Kožić, J. Krog, M. Krog i Ž. Zozoli

literaturu, a doma se sve vrti oko našega zagorskog bagremova meda. I sad je tako, iako imamo i cvjetni i kestenov med, a skupljamo i pčelinji otrov. Budući da volimo raditi s pčelama, to nam je sad i zadovoljstvo i posao.”

Jadranka Kožić, pčelarica iz Konjščine, treće mjesto i zlatno priznanje dijeli s Martinom Krog i Željkom Zozolijem jer su svi troje osvojili po 19,8 bodova. I ovdje je posrijedi bagremov med jer, da usput pripomenemo, tek se na 13. mjestu (s osvojena 19,4 boda), smjestio prvi med koji nije bagremov. Riječ je o kestenovu medu Martine Krog.

„Evo, napokon smo dočekali i bagremovu pašu, nije bilo mraza i dobili smo vrhunski med i zlatno priznanje. Nije bilo bogato, ali je godina ipak bila dobra. Neka tako bude i sljedeće, bit će sve pet! Moj suprug Ivan i ja brinemo se o 35 zajednica, imamo već dva decenija pčelarskog iskustva, pa i priznanje osvojeno 2010. u Ljubljani, kad je naš izvorni zagorski bagremov med proglašen najboljim medom na svijetu. Imamo i zadovoljstvo i ljubav jer nama to nije posao, iako na kraju bude i neka financijska nagrada. No na pčelinjaku se ozdravljuje. Kroz rad s pčelama, prateći njihov rad i red u košnicama, gdje svaka zna što im je činiti, zašto nešto radi i da je u tome najbolja, spoznajem da je to gotovo savršen sustav koji fascinira i koji se reflektira i na naše živote, pa i na živote ovih mladih ljudi oko nas. Čini se da su pčelarstvo i pčele novi zagorski trend, stoga se nadam da je sve više onih koji shvaćaju da možemo i moramo živjeti u skladu s prirodom”, zaključuje pčelarica Jadranka Kožić.

Nagrađeni pčelari 22. ocjenjivanja i izložbe meda Krapinsko-zagorske županije

Patka s medom

- 4 češnja češnjaka
- 1 naranča
- 1 žličica sušenog i grančica svježeg ružmarina
- 2 žličice soli
- 2 žličice slatke paprike
- 1 žličica češnjaka u prahu
- 1 žličica crnog papra
- 50 g šalice meda

Izvadite patku iz hladnjaka oko 30 minuta prije pripreme kako bi se zagrijala na sobnu temperaturu.

Zagrijte pećnicu na 220°C.

Patku temeljito isperite iznutra i izvana hladnom vodom (uklonite iznutrice ako ih ima). Zatim osušite iznutra i izvana papirnatim ručnikom.

Nježno zarezite grudi u dijamentni uzorak dovoljno duboko da se vidi mast, nastojeći ne zarezati do kraja u meso. Probodite kožu na mjestu gdje se noge spajaju s tijelom.

Nadjenite patku režnjevima češnjaka, narančom narezanom na četvrtine i grančicom svježeg ružmarina. Zatim u maloj posudi pomiješajte slatku mljevenu papriku, sol, papar, češnjak u prahu i sušeni ružmarin. Utrljajte mješavinu začina po cijeloj patki pazeći da je dovoljno pokrivena.

Mesarskom špagom zavežite noge.

Pecite na 220°C 15 minuta. Smanjite temperaturu pećnice na 180°C (ostavite patku u pećnici) i nastavite peći 75 minuta.

Nakon sat vremena premažite patku s otprilike polovicom meda. Vratite u pećnicu i pecite još 15 minuta. Premažite preostalom polovicom meda i pecite zadnjih 15 minuta ili dok patka ne dosegne unutarnju temperaturu od 74°C.

Izvadite patku iz pećnice i ostavite je da odstoji 15 minuta prije rezanja.

www.therusticelk.com

Medni kolač

- 1 šalica glatkog brašna
- 1 1/2 žličica praška za pecivo
- 1/2 žličice kuhinjske soli
- 225 g maslaca, na sobnoj temperaturi
- 135 g šalice meda
- 4 velika jaja, na sobnoj temperaturi
- 3 žlice toplog punomasnog mlijeka,
- 1 prstohvat narančine korice, opcionalno
- 65 g listića badema

Sirup od meda

- 135 g meda
- 50 ml vode
- 3/4 žličice limunovog soka

Zagrijte pećnicu na 180°C (160°C s ventilatorom).

Pripremite kalup za tortu: premažite maslacem i obložite okrugli kalup od 20 cm papirom za pečenje.

U maloj posudi umutite brašno, prašak za pecivo i sol.

Dodajte jaja i brašno – dodajte jedno jaje, miješajte drvenom kuhačom 30 sekundi dok se uglavnom ne ukloni u tijesto (smjesa će izgledati zgrušano). Zatim dodajte 1/4 brašna i miješajte dok se smjesa ne sjedini. Ponovite opet – umiješajte 1 jaje, zatim dio brašna – dok ne potrošite sva jaja.

Umiješajte mlijeko i korice naranče, miješajte dok smjesa ne postane gotovo potpuno glatka. Smjesa bi trebalo biti prilično gusta, ali mekana.

Pecite 45 min: U pripremljen kalup prebacite smjesu, zagladite površinu i pospite bademima. Pecite 45 minuta ili dok nož zaboden u sredinu ne izađe čist. Izvadite kolač iz pećnice. Ohladite 30 minuta u kalupu.

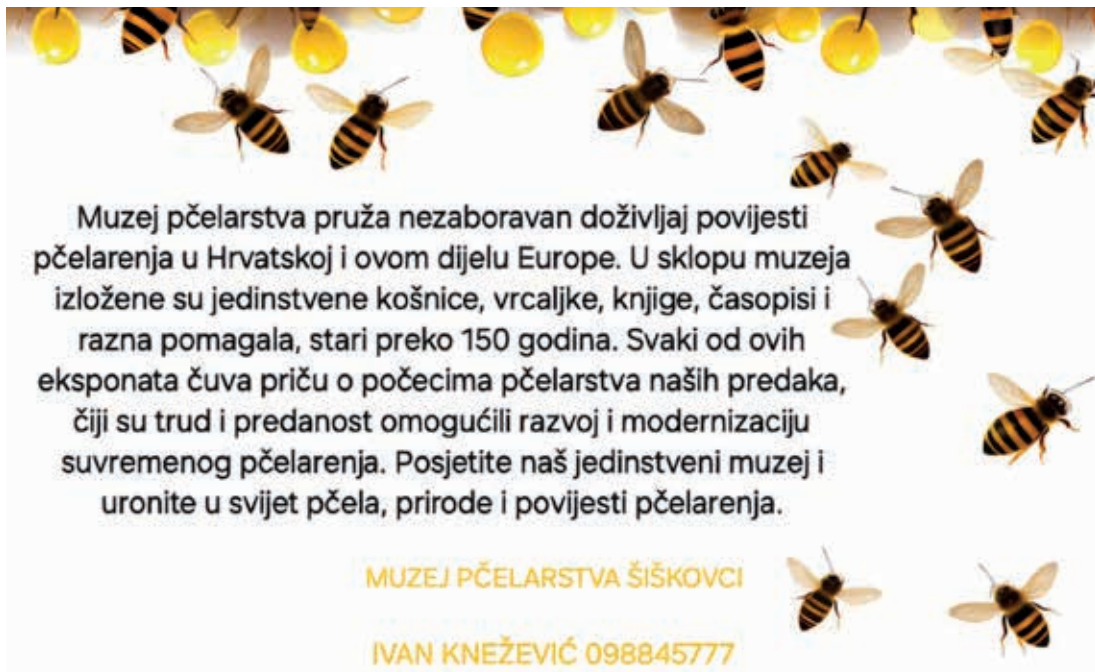
Sirup od meda: U međuvremenu skuhajte sirup.

Pustite med i vodu da lagano kuhaju 5 minuta na srednje niskoj temperaturi. Dodajte limunov sok i kuhajte još 2 minute. Maknite s vatre, ohladite 10 minuta, a zatim upotrijebite prema dolje navedenom.

Izbušite oko 30 rupa po cijeloj površini kolača pomoću tankog štapića (između listića badema). Preljite 1/4 toplog sirupa od meda po površini (ako koristite kalup s oprugom, stavite ga na tanjur u slučaju da sirup curi van kalupa). Zatim ostavite kolač da se upije 15 minuta i ponovite postupak 3 puta, dok sav sirup se ne upije u kolač.

Posluživanje: Poslužite toplo. Uklonite stranice kalupa za torte ili ga poslužite izravno iz kalupa za torte

www.recipetineats.com

Muzej pčelarstva pruža nezaboravan doživljaj povijesti pčelarenja u Hrvatskoj i ovom dijelu Europe. U sklopu muzeja izložene su jedinstvene košnice, vrcaljke, knjige, časopisi i razna pomagala, stari preko 150 godina. Svaki od ovih eksponata čuva priču o počecima pčelarstva naših predaka, čiji su trud i predanost omogućili razvoj i modernizaciju suvremenog pčelarenja. Posjetite naš jedinstveni muzej i uronite u svijet pčela, prirode i povijesti pčelarenja.

MUZEJ PČELARSTVA ŠIŠKOVCI

IVAN KNEŽEVIĆ 098845777

Apital

JAMSTVENI ROK NA VRCALJKE
5 GODINA!
na sve komponente

Hrvatska proizvodnja metalne pčelarske opreme

- kontejner • platforma
- parni topionik • preša za vosak
- korito za otklapanje
- kolica za bačve • dekrystalizator

Apital d.o.o.
Vrbovec
www.apital.hr
info@apital.hr
898 9188 320

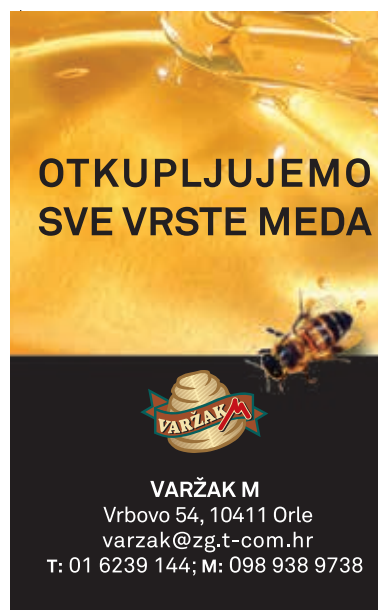
QR code and Facebook icon

▪ **USLUŽNA PRERADA VOSKA U SATNE OSNOVE**

- DIMENZIJE SATNIH OSNOVA PO VAŠOJ ŽELJI
- UZIMAMO I DOSTAVLJAMO VOSAK PO CIJELOJ HRVATSKOJ
- POTPUNA KONTROLA VAŠEG VOSKA OD DONOŠENJA DO GOTOVIH SATNIH OSNOVA
- PRODAJA SATNIH OSNOVA SVIH DIMENZIJA

098/958-62-03

SATNE OSNOVE KNEŽEVIĆ

OTKUPLJUJEMO SVE VRSTE MEDA

VARŽAK M

Vrbovo 54, 10411 Orle
varzak@zg.t-com.hr
T: 01 6239 144; M: 098 938 9738

APIS PETRINJA

PROIZVODNJA OPREME ZA PČELARSTVO

Proizvodimo:
košnice LR, AŽ i Farar;
nukleuse; matične rešetke;
razmake; spojke za nastavljache

Petrinja

099/440-4046

apis.pcelarstvo@gmail.com

Prodajem med; bagrem, lipa, cvjetni.
Gust, vlaga 15 %. Cijena 4.5 Eura/kg.
GSM. 098/196-3085

Prodajem propolis s mrežice.
Vrhunska kvaliteta.
GSM. 091/3383-141

Primam narudžbe za užičane LR okvire, vertikalno ili horizontalno, 1. klasa, inox žica s nitnama, 1,35 eur/kom, račun od obrta za povrat, Varaždin
GSM. 099/6940-945 viber/whatsapp

Kako spriječiti pčelinji grabež? Koristite PČELINJI KORIDOR!

Postavite u ulaz svih košnica kada započinjete s hranjenjem pčela.

Pčelinji grabež se ne može razviti.

5 KOMADA ZA 29,80 €

Za više informacija i narudžbe:
www.beecorridor.eu
+386 31 536 229

PRERADA PČELINJEG VOSKA U SATNE OSNOVE SVIH DIMENZIJA

ZAMJENA I PRERADA: 1.2€/KG

PRODAJA SATNIH OSNOVA: 13€/KG

**OPG
FERKO**

098 481 980

Zgališće 66,
Dubrava kod Vrbovca

Otkupljujemo med, propolis i pelud

Dugoročna suradnja.

Dogovor otkupa svih proizvedenih količina.

Preuzimanje periodično po pašama ili ukupno nakon sezone.

Plaćanje odmah po tržišnim cijenama ili prema dogovoru.

Vodovodna I odvojak 7,
10253 Donji Dragonožec

Ivan Fanuko
Tel.: 01 62 15 057 / 056
E-mail: ivan@medo-flor.hr
www.medo-flor.hr

Članice Hrvatskog pčelarskog saveza plaćaju Savezu članarinu prema broju članova udruge u iznosu od 35.00 EUR za 2024. godinu, za svakog svojeg člana udruge. Članarinu Udruge trebaju uplatiti od 1. do 31. siječnja, a blagajnike molimo da nam istu što prije doznače na IBAN: HR2524840081100687902 te odmah pošalju i uredni popis s točnim podacima članova koji su izvršili uplatu članarine, kao i kopiju uplatnice kojom je uplata izvršena. Članovi članica Hrvatskog pčelarskog saveza dobivaju besplatan primjerak časopisa.

Pretplata samo za časopis Hrvatska pčela iznosi 40,00 EUR, a za inozemstvo 45,00 EUR. Cijena pojedinog broja za Hrvatsku iznosi 5,00 EUR. Časopis izlazi u 11 brojeva, u nakladi od 6 500 primjeraka. Pretplata se tijekom godine ne može otkazati, a prima je Hrvatski pčelarski savez na IBAN broj: **HR2524840081100687902**.

Tiskara je "Mediaprint-Tiskara Hrastić".

Upute za pripremu komercijalnih oglasa

Komercijalni oglasi moraju biti grafički pripremljeni i u pdf formatu dostavljeni najkasnije do 10. u mjesecu.

Cijena oglasa:

1/1	(16x24 cm) vanjska strana	450,00 EUR
1/1	(16x24 cm) unutarnja strana	400,00 EUR
1/2	(16x12 cm)	350,00 EUR
1/3	(16x7,5 cm)	250,00 EUR
1/4	(16x6 cm, 8x12 cm)	200,00 EUR
1/8	(5x8 cm)	95,00 EUR

Popust na komercijalne oglase: 4x oglas -10%; 5-8x oglas -20%; 9-12x oglas -30%

Za sadržaj oglasa odgovaraju oglašivači.

Upute za pripremu malih oglasa građana

Mali oglasi moraju biti dostavljeni najkasnije do 10. u mjesecu za objavu u sljedećem broju časopisa. Svaki član HPS-a i pretplatnik na časopis ima pravo iskoristiti dva besplatna mala oglašiva godišnje. Svi sljedeći mali oglasi naplaćuju se 1.00 EUR po riječi, a oglas mora sadržavati najmanje 10 riječi.

Upute za pripremu tekstova za objavu u časopisu Hrvatska pčela

Rukopisi i fotografije za objavu u časopisu primaju se najkasnije do 10. u mjesecu, te se nakon objave ne vraćaju. Autorski honorari plaćaju se po jednoj kartici, koja sadržava 1.450 znakova, u iznosu od 13,27 EUR/kartici. Za sadržaj tekstova odgovaraju sami autori. Ostali mediji koji preuzimaju tekstove, obavezno moraju navesti izvor informacija.

Suorganizator:

HRVATSKI PČELARSKI
SAVEZ

Partneri:

PČELARSKI SAVEZ
BJELOVARSKO-BILOGORSKE
ŽUPANIJE

PČELARSKA UDRUGA
"BILOGORA" BJELOVAR

Pokrovitelj:

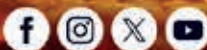
MINISTARSTVO
POLJOPRIVREDE

Internet
medijski
pokrovitelj:

20. MEĐUNARODNI PČELARSKI SAJAM

1. - 2. 2. 2024.

www.bj-sajam.hr

11.
IZLOŽBA VINA
I VINOGRADARSKE
OPREME

1.
SAJAM VOĆARSTVA
I OPREME ZA
VOĆARSTVO

INOVACIJE U PČELARSTVU!
OSJETIMO ZAJEDNIČKI USPJEH!
DAJMO PČELAMA PRILIKU!

SUSTAV HPZ

HIGIJENA PČELINJE ZAJEDNICE

OBRAZAC OPSTANKA PČELA I ODRŽIVOG PČELARENJA!

VRIJEME JE ZA **ApiBonum ib!**

ApiBonum ib

Za higijenu pčelinje zajednice

ApiBonum ib je pomoćno sredstvo za higijenu pčelinje zajednice. Sadrži biljne ekstrakte sa zaštićenom formulacijom i mravlju kiselinu. Učinkovito protiv nametnika i mikroorganizama patogenih za pčele.

Inovativno; sastav - bez pesticida, jednostavna primjena, produženo djelovanje.

Za sve vremenske, temperaturne i biološke uvjete, tijekom cijele godine.

U nekoj mjeri djeluje i na nametnika i u poklopljenom leglu!

Djeluje 30 dana! * Prikladan i za ekološko pčelarstvo!

10 AB uložaka produženog djelovanja za 5 do 10 pčelinjih zajednica.

Postavlja se na jedno od označenih mjesta

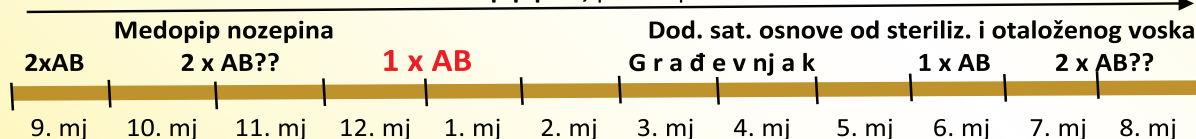
Orientacijski terminski plan (ovisno o podneblju, mikro području, uvjetima)

Prosinac/siječanj, umjesto oksalne kiseline koristimo AB - djeluje na zaostalo leglo i produženim djelovanjem AB isključuje neizvjesnost kada je nastao prekid legla.

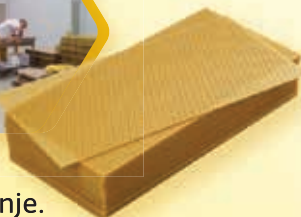
Napomena: AB = ApiBonum ib

1xAB i 2xAB = 1 odnosno 2 uložaka

Medopip plus, prema potrebi

Sanitarni uvjeti, sterilizacija i taloženje.

Najnovija istraživanja pokazuju da su sanitarni uvjeti i tehnološka rješenja prerade voska ključna za održavanje higijene pčelinje zajednice. Radi se o mogućem širenju pčelinjih bolesti i utjecaju tvari štetnih za leglo putem satnih osnova.

Dobro je poznat i problem dobivanja pčelinjih proizvoda sa pesticidima.

Posebno se, uz sanitarne uvjete i sterilizaciju, ističe nužnost taloženja voska.

POPUST ZA VEĆE I ORGANIZIRANE NARUDŽBE!

Naše proizvode pronađite preko Internet trgovine
www.medopip.hr

i u poslovnica:
Zagreb - Utinjska 19
Čepin - Kralja Zvonimira 73
Rijeka - Veslarska 8a
Split - Mosečka 52